

Spelar de någon roll?

- en kvalitativ studie om ansiktsarbete inom debattformatet

Av: Lisa Forsberg

Handledare: Stina Hållsten

Södertörns högskola | Institutionen för kultur och lärande

Kandidatuppsats 15 hp

Svenska C | Hötterminen 2017

Kommunikatörsprogrammet

SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA | STOCKHOLM
sh.se

Abstract

This paper focuses on facework used by the invited guests in a broadcasted debate. The purpose of this analysis is to investigate how the invited guests use facework and how the guest relate to their functional role within the debate. The aim is also to investigate how the phases of the debate regulate the facework used by the guests. The analysis is based on transcription and videomaterial from one of Sweden's most viewed debates, Opinion Live. Conversation analysis (CA) is part of the theoretical framework used to analyse support, interruption and conversation turns. To analyze facework this paper relies on Goffman's theory of face and Muntigl & Turnbull's four types of disagreement acts in facework and arguing. Brown & Levinson's politeness theory has also been used to investigate facework and strategies. In addition, Svensson's definition of the debate's specific roles within the format has also been used. The results show that facework has two purposes. The first is that it is used to defend the guest's own face. The other purpose is to attack other guest's faces which implies that their functional roles in the debate are being challenged. The results also points towards that the structure of the conversation in the debate itself influence the types of facework used by the guests.

English title: Do they play roles? - a qualitative study on facework in the debate format

Keywords: facework, conversation analysis, participant, debate, politeness, disagreement

Svensk titel: Spelar de någon roll? - en kvalitativ studie om ansiktsarbete inom debattformatet

Nyckelord: ansiktsarbete, samtalsanalys, deltagare, debatt, artighet, oenighet

Innehållsförteckning

1.Inledning	3
1.1 Syfte och frågeställning	4
2.Teori	5
2.1 Fasaden enligt Goffman	5
2.1.1 Fasad är situationsbaserad	5
2.1.2 Samarbete för upprätthållandet av fasader	6
2.2 Verksamheten och tv-formatet	6
2.2.1 Verksamhetsteoretiskt perspektiv	7
2.2.2 Verksamhetsroller	7
2.2.3 Faser	8
2.3 Artighet och ansiktsarbete	9
2.4 Ansiktsarbete i argumentationer	11
2.4.1 Oenighetshandlingar	12
2.5 Konversationsanalys	13
2.5.1 Samtalets turer	13
2.5.2 Talarbyte eller turbytesplats	14
2.5.3 Uppbackningar (och samtidigt tal)	15
3.Tidigare forskning	15
3.1 Tyska talkshows och retorik	15
3.2 Mediet och samtalet	16
3.3 Artighetsstrategier i politisk debatt	17
4.Material	17
5.Metod	19
6.Debattformatet	20
6.1 Vad är en debatt?	20
6.2 Tv-debattens struktur och debattledarens roll	21
7.Resultat	23
7.1 INLEDNINGSFAS	23
7.2 KÄRNAKTIVITETEN	24
7.2.1 Problemet exemplifieras av någon drabbad	24
7.2.1.1 Oenighetshandlingar	26
7.2.2 Ansvariga personer försvarar sig mot kritik	27
7.2.2.1 Oenighetshandlingar	30
7.2.3 Problemet bekräftas av en expert	31
7.2.3.1 Oenighetshandlingar	32
7.2.4 Problemet debatteras	33
7.2.4.1 Oenighetshandlingar	34
7.2.5 Ansvariga personer försvarar sig mot kritik	34
7.2.5.1 Oenighetshandlingar	35
7.3 AVSLUTNINGSFAS	35

7.3.1 Problemet återintroduceras	36
7.3.1.1 Oenighetshandlingar	36
7.3.2 Ämnet avslutas	37
7.3.2.1 Oenighetshandlingar	37
8.Slutsatser och sammanfattning	38
9.Förslag på vidare forskning	40
10.Källor	42
Bilaga	44

1. Inledning

Idag ser vi argumentationer och debatter på tv kanske allt oftare än vad vi ser argumentationer och debatter i det dagliga livet. Ett av Sveriges mest kända debattprogram är Opinion Live, med Belinda Olsson som programledare. Här debatteras olika ämnen, där varje ämne vanligtvis har två argumenterande motpoler på vardera sidan av ett podium, med Belinda i mitten. Därtill finns en publik som tilltalas och är med och debatterar när de tillåts. En tv-sänd debatt skiljer sig förstås mycket från vanliga samtal och argumentationer eftersom det både finns en faktiskt publik i rummet, men också en icke-närvarande publik bakom tv-rutan.

Utifrån tv-formatet torde också de medverkandes argumentation och uttryck formas. Enligt den socio-lingvistiske teoretikern Erving Goffman har situationen i sig oftast givna roller som antas av samtalsdeltagare.¹ Utgångspunkten för Goffman, men också för lingvisterna Brown & Levinson är att alla människor, i sina roller, arbetar tillsammans för att upprätthålla dem. Att överträda denna gräns kan resultera i ett så kallat *ansiktshot*. För att undvika ansiktshot, menar Brown & Levinson, bör samtalsdeltagare använda sig av olika strategier för att rädda andras, eller sitt eget ansikte. Detta benämner dem som *artighetsstrategier*. I vissa situationer, såsom debatter, förekommer fler ansiktshot än i andra situationer och är alltså ett vanligt förekommande fenomen. Min utgångspunkt är att tv-formatet och de roller som antas av samtalsdeltagarna inom formatet också *formar* de uttryck som de använder gällande ansiktshot och ansiktshotande strategier. Min uppsats kommer att beröra aspekten av ansiktshot och roller inom ramen för tv-debatten. Enligt teoretikerna Brown och Levinson påverkas artighetsstrategier och det sätt vi talar till varandra av en närvarande publik.²

Många av oss stöter på dessa debattprogram och diskussioner genom tv och framförallt i politiska sammanhang. Är det endast *åsikten* vi bedömer hos samtalsdeltagarna eller är inte också visad *hänsyn* en kvalité och egenskap som vi bedömer god hos människor som för fram sina åsikter? Att vara hänsynsfull visar ju på att man är en god medmänniska och samarbetspartner och är villig att lyssna på den andre. Som Hinck & Hinck skriver i *Politeness strategies in the 1992 vice presidential and presidential debates*:

---

¹ Erving Goffman, *Jaget och maskerna. En studie i vardagslivets dramatik*, 5 uppl. (Stockholm: Nordstedts, 1959), s. 33.

² Penelope Brown & Stephen Levinson, *Politeness- some universals in language usage*. (Cambridge: Cambridge University Press, 1987), s. 16.

Our belief is that debates are a special kind of social situation where candidates are required to disagree in ways that persuade audiences to perceive them favorably. In short, candidates are expected to project a favorable political image - positive face - in a context that calls for face threatening acts.³

En annan anledning varför just artighet är intressant i ett debattsammanhang är att detta är en av de saker som faktiskt *publiken* värderar främst. Hinck & Hinck (2002) nämner en undersökning av Vancil och Pendell som 1984 hade frågat publikmedlemmar till en politisk debatt vilka som var debattens vinnare. De sammanställda svaren ”described their evaluations in terms of character traits gleaned from their impressions of presidential personality as it unfolded in the debate”.⁴

Personlighet och image är alltså högt värderat, även i formatet tv-debatt, där man förväntar sig tudelade åsikter och ett högt samtalsklimat. I denna uppsats har jag valt att utgå från en debatt ur tv-programmet Opinion Live. Den utvalda debatten är en gruppdiskussion med fyra gäster.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att ur ett samtalsanalytiskt perspektiv utforska hur roller skapas och förhandlas fram i samtalet av de inbjudna gästerna under debattens gång och på vilket sätt detta sker. Detta kommer att ske utifrån Goffmans rollteori och Muntigl & Turnbulls ansiktsteori i argumentationer.⁵ Utifrån Svenssons teori om debattens faser kommer struktur och verksamhetsroller att analyseras.⁶ Verksamhetsrollerna kommer också att analyseras utifrån Goffmans rollteori.

Syftet är alltså att försöka se hur de inbjudna gästerna agerar gentemot varandra och hur de använder ansiktsarbete genom debatten. Detta gäller främst hur deltagarna använder oenighetshandlingar i ansiktsarbetet. Min frågeställning blir följaktligen:

Hur använder sig deltagarna av ansiktsarbete i debatten? Hur förhåller sig deltagarna till sin verksamhetsroll? På vilket sätt påverkar debattens faser hur ansiktsarbetet används?

Jag har valt att fokusera på de inbjudna gästerna och deras roller och förhållningssätt till varandra i argumentationen. Gästerna har längst talartid och har motsättande åsikter som bäddar för konflikt.

---

³ Edward Hinck & Shelly Hinck, ”Politeness strategies in the 1992 vice presidential and presidential debates”, *Argumentation and advocacy* (4) (2002), s. 236.

⁴ Hinck & Hinck 2002, s. 236.

⁵ Peter Muntigl & William Turnbull, ”Conversational structure and facework in arguing”, *Journal of Pragmatics* 29 (1998), s. 242-252.

⁶ Christian Svensson, *Samtal, deltagande och demokrati i svenska TV-debattprogram*, doktorsavhandling (Linköping: Linköpings universitet, 2001), s.79-95, 148-155.

Av dessa anledningar har jag valt att fokusera på de inbjudna gästerna och deras bidrag till samtalet. Jag kommer att försöka besvara min frågeställning genom att göra en kvalitativ analys på en debatt ur Opinion Live.

2. Teori

För att kunna utforska hur ansiktsarbete och roller fungerar inom debattformatet har jag använt mig av ett antal teorier som sammanlagt hjälper till att lösa min frågeställning. Utifrån bland annat Goffmans sociologiska rollteori och Svenssons analys av svenska tv-debatter kommer jag att utvärdera och försöka fastställa deltagarnas roller inom programmet och hur de växer sig fram genom de olika faserna. Samtalsanalys, Brown & Levinsons politeness-teori och Muntigl & Turnbulls argumentationsanalys ligger som grund för hur artighet och ansiktsarbete realiserar sig i språket. Här nedan presenteras de olika teorierna som ligger till grund för analysen.

2.1 Fasaden enligt Goffman

Goffmans teori grundar sig i att kontexten tvingar fram olika roller hos människor där han ser rollutövandet som ett *framträdande*. Goffman definierar framträdandet som all aktivitet som en individ under en viss stund visar upp för en viss publik som har för avsikt att ge ett visst intryck på publiken. Själva individens framträdande kallar Goffman för *fasad* och ”beteckna[r] den del av individens framträdande som regelbundet fungerar på ett allmänt och fastställt sätt för att definiera situationen för de personer som observerar framträdandet”.⁷ Fasadbegreppet är inte bara den aktivitet som individen *själv* visar upp. Fasaden inkluderar även *inramningen (setting)*, *uppträdande* och *manér* där de två sista kategorierna benämns som den ’personliga fasaden’.⁸ Inramningen, eller ’settingen’ menar Goffman är själva exteriören för ett framträdande. Goffman alluderar till teaterscenens rekvisita där ”möbler, dekor, ytplanering och andra bakgrundsinslag som tillhandahåller sceneriet och rekvisitan för den ström av mänsklig aktivitet som utspelas framför, inom eller på scenen”.⁹

2.1.1 Fasad är situationsbaserad

Goffman menar att människor använder sig av olika fasader beroende på situation. Han menar också att vissa situationer har en *given* fasad. Dessa fasader som används för olika syften och i olika

---

⁷ Goffman 1959, s. 28.

⁸ Goffman 1959, s. 35.

⁹ Goffman 1959, s. 29.

situationer, påpekar han, ”tenderar att bli institutionaliserad[e]” och kan alltså leda till ”stereotypiserade förväntningar”.¹⁰ Dessa fasader är alltså något som redan finns där för individer att kliva i, som olika kostymer för specifika syften. Goffman menar också att dessa fasader oftast är roller som vi känner igen och ikläder oss utan att vi behöver skapa dem på nytt.¹¹ Individers agerande och fasadval uppkommer alltså från själva *scenens* krav och *situationens* krav. Inramningen definierar normer för handlandet.¹² Dessa fasader innehåller teckenutrustningar och ramar som de olika deltagarna måste förhålla sig till. Han menar att genom att bemästra dessa olika sociala fasader kan man alltså ”klättra uppåt i samhällsstegen”¹³, eller i fallet med tv-debatt: av publiken anses bemästra och vinna debatten. Goffman menar att för att uppnå detta måste man förstå *hur* man ska använda sig av fasaden för bästa effekt. Exempelvis kan detta innebära att man som deltagare i en tv-sänd debatt inte bör visa att man inte är nervös eller osäker eller konstant avbryta programledaren.

2.1.2 Samarbete för upprätthållandet av fasader

En annan poäng som Goffman gör är att de roller som deltagarna har tagit på sig på scenen inte fungerar utan publikens acceptans.¹⁴ Hans utgångspunkt innebär att vi ska tolka deltagarna i scensammanhanget genom deras specifika roller som finns tillgängliga för deltagarna inom formatets gränser. På grund av att den enskilda deltagaren vill bedömas inom formatets krav vill denne upprätthålla sin roll och arbetar därför tillsammans med andra deltagare för att inför publiken upprätthålla normen inom formatet.¹⁵ I kombination med aspekten av situationers institutionaliserande (som vi kan anta att tv-debatten i relativ bred bemärkelse är) finns alltså vissa förväntningar på deltagarna hos publiken.¹⁶ Exempelvis så är det ovanligt och oväntat att en programledare blir ifrågasatt för sitt agerande i sitt eget debattprogram.

2.2 Verksamheten och tv-formatet

Mediekommunikationsforskaren Christian Svensson analyserar tv-debattprogram i sin avhandling *Samtal, deltagande och demokrati i svenska debattprogram* utifrån diskurs- och samtalsperspektiv. Det Svensson tar upp i sin avhandling är debattens struktur, interaktion, verksamhet och roller inom

---

¹⁰ Goffman 1959, s. 33.

¹¹ Goffman 1959, s. 33.

¹² Goffman 1959, s. 40, 44.

¹³ Goffman 1959, s. 40.

¹⁴ Goffman 1959, s. 28.

¹⁵ Goffman 1959, s. 73.

¹⁶ Goffman 1959, s. 33.

tv-debatten av relevans för min uppsats. I sin genomgång av verksamhetens roller utgår Svensson från Goffmans rollteori.

2.2.1 Verksamhetsteoretiskt perspektiv

Med utgångspunkt i Goffmans teori om roller som situationsbaserade menar man inom samtalsforskningen att olika kontexter också påverkar det sätt vi talar på, som man kan kalla *kommunikativa verksamheter*. Enligt samtalsforskaren Per Linell kan dessa verksamheter delas in i olika *verksamhetstyper*. Samtalsforskningen inom denna genre fokuserar på vad som är specifikt för verksamheterna och vilka ”förutsättningar, syften, interaktionsmönster och kommunikativa roller” som är typiskt för varje verksamhet.¹⁷ Begreppet för att definiera de samtal inom dessa olika verksamheter kallas för *institutionaliserade samtal*. Enligt Linell är ett institutionaliserat samtal utmärkande utifrån fem olika aspekter:

- att man utför en specifik aktivitet med ett i förväg bestämt syfte,
- att man har rutinerade sätt att realisera syftet,
- att det finns en tydlig rollfördelning mellan parterna med skilda rättigheter och skyldigheter,
- att den ena parten har sin samtalsroll som en del av sin yrkesutövning,
- att verksamhetstypen är socialt erkänd och ofta har ett namn (”polisförhör”, ”kvartssamtal”, ”nyhetsintervju” etc.).¹⁸

2.2.2 Verksamhetsroller

Verksamhetsroll betecknas av Svensson som ”den specifika roll en person innehar i en specifik verksamhet”. Svensson menar alltså att en person kan ha en annan roll utanför verksamheten.¹⁹ Exempelvis kan Anders Jacobsson (som är deltagare i min analys nedan) i andra verksamheter både ses som författare men också sexbarnsfar, beroende på vilken verksamhet han befinner sig i. De roller som Svensson presenterar är sammanfattningsvis ett resultat av hur deltagarna presenteras och beskrivs i det pågående samtalet, men påpekar också att roller kan ändras och ska inte ses som statiska.²⁰ Dessa roller nedan fokuserar på de inbjudna gästerna i debatten, då programledaren innehar en mer utmärkande roll. De vanligaste roller som finns inom verksamheten tv-debatt är *exempelroller*, *expertroller*, *åsiktsroller*, *ansvarsroller* och därtill rollen som *studiopublik* och rollen som *tittare*. Till skillnad från de andra rollerna kan de två sistnämnda rollerna ses som mer passiva och i förlängningen som representanter av mottagare i allmänhet.²¹

---

¹⁷ Per Linell, *Approaching Dialogue* (Amsterdam: John Benjamins, 1998), se Christian Svensson, *Samtal, deltagande och demokrati i svenska TV-debattprogram*, doktorsavhandling (Linköping: Linköpings universitet, 2001), s. 59.

¹⁸ Linell 1998, se Svensson 2001, s. 60.

¹⁹ Svensson 2001, s. 121.

²⁰ Svensson 2001, s.120, 154

²¹ Svensson 2001, s. 148.

Expertrollen innebär en roll där denne ”har professionell, neutral kunskap om ämnet och förklarar större strukturer” .

Åsiktsrollen innebär att denne ”håller en viss åsikt i frågan och argumenterar för denna i motsats till andra åsikter/gäster”.

Ansvarsrollen innebär att personen ”har ansvar för frågan och ska försvara och förklara t.ex. beslut”.

Exempelrollen talar från ”personlig erfarenhet av ämnet och berättar om sin privata upplevelse”.

Studiopublik/tittare är de som antingen befinner sig på plats och kan tilltalas av programledaren. Tittarna är de icke-närvarande som ser programinslaget från en skärm.

22

Enligt Svensson är programledarens roll att försöka vara objektiv där denne försöker balansera åsikterna och ifrågasättandet av gästerna så pass neutralt som möjligt.²³ Svensson påpekar att opartiskhet också ska representeras i konstruktionen av programledarens yttranden. Detta innebär exempelvis att programledaren ska undvika att uttrycka sina egna åsikter, ta ställning i debatten och därför ”visa hänsyn till olika ståndpunkter”.²⁴ Detta kan till exempel uttrycka sig i att debattledaren undviker att bryta in i en argumentation eller tilldelar en gäst en fråga och därefter låter en annan gäst kommentera den första gästens svar.²⁵ Vid frågor handlar detta ofta om att programledaren använder en tredje parts kritiska åsikter som ett påstående och ber den tilltalade personen att svara på kritiken.²⁶

2.2.3 Faser

Förutom roller presenterar Svensson de olika faserna för tv-debatten. Tv-debatten konstrueras utifrån inledningen, kärnaktiviteten och avslutningsfasen. Inom ramen för de olika faserna finns mindre delfaser. Med vissa undantag pekar Svensson på att de olika faserna inte alltid infinner sig i ”kronologisk ordning, även om så ofta är fallet”.²⁷

---

²² Svensson 2001, s. 148.

²³ Svensson 2001, s. 158.

²⁴ Svensson 2001, s. 158.

²⁵ Svensson 2001, s. 161, 163.

²⁶ Svensson 2001, s. 168.

²⁷ Svensson 2001, s. 80.

2.3 Artighet och ansiktsarbete

Utifrån Goffmans teori om *face*, eller socialt ansikte, och det arbete som individen gör för att behålla sitt och andras ansikte har teoretikerna Brown & Levinson utvecklat en modell där de lägger fram olika strategier för ansiktsbevarande handlingar. Utgångspunkten är att alla arbetar strategiskt genom språket för förhindra att någon annan 'tappar ansiktet'. Brown & Levinsons utgångspunkt för *face* är att alla socialt kompetenta vuxna i samhället är medvetna om denna aspekt hos sig själva och andra i interaktion med andra individer.²⁸ De menar vidare att allas sociala ansikten i interaktion är beroende av att andras sociala ansikten upprätthålls. De talar om dessa viljor som ansiktsbehov (face wants).²⁹ Ifall ett ansikte hotas av en annan individ kan man utgå från att denne kommer att hota någon annans ansikte med målet att upprätthålla sitt eget, vilket skapar ett intresse för alla att försöka undvika ansiktshotet till varje pris.³⁰ Till skillnad från Goffman menar Brown & Levinson att det sociala ansiktet kan analyseras utifrån två aspekter: Negative face och positive face:

Negative face, eller negativt ansikte, är ett begrepp som kan beskrivas som individens vilja och behov att upprätthålla sitt revir, inte bli störd och behovet att individens frihet inte inkräktas på. En individ utsätts för hot mot sitt negativa ansikte ifall denne uppmanas att göra något mot sin vilja. Detta är ett exempel på en så kallad face-threatening act, eller ansiktshot. Exempel på ett hot mot det negativa ansiktet från mitt material är när programledaren Belinda uppmanar Anders att följa turtagningsreglerna:

B: okej varför ligger det här kvar då (.) om du säger att (2.0) ni värnar om (1.0) ehm hur man (.)[pratar å (.) ((VÄNDER SIG TILL ANDERS))låt»
A: [ah hur pass eh hur pass motsvara dä värdegrunden
B: >>susanna svara
S: ah .hh å då antar att du menar att de där är en förlegad [...]

Exemplet ovan visar när Belinda säger åt Anders att inte tala. Här blir alltså Anders negativa ansiktsbehov hotat eftersom hans egna frihet att tala har blivit kränkt.

Positive face, eller positivt ansikte, kan sammanfattas som individens behov av en positiv självbild och att den självbilden ska bli uppskattad av andra individer. Mer specifikt kan sägas att positivt ansikte inkluderar viljan och behovet att bli bekräftad, beundrad eller förstådd. Ett hot mot det

²⁸ Brown & Levinson 1987, s. 61, 71

²⁹ Brown & Levinson 1987, s. 62.

³⁰ Brown & Levinson 1987, s. 61.

positiva ansiktet är till exempel kritik, förakt, tillrättavisning eller rena förolämpningar.³¹ Ett hot mot det positiva ansiktet inom en debatt eller samtal kan till exempel vara att få höra att man har felaktiga värderingar. Motsatsen, att förhöja någons positiva ansikte innebär att talaren håller *med* mottagaren om dennes värderingar och tillgodoser därmed mottagarens positiva ansikte och dennes vilja att bli bekräftad. Ett annat exempel på ett ansiktshot mot det positiva ansiktet från min analys är hela upprinnelsen till debatten om borttagandet av Bert-avsnitten ur Anders perspektiv. Anders reaktion mot SVT:s agerande är att han anser det kränkande mot honom som upphovsman och helheten av hans verk och får därför inte sitt positiva ansikte bekräftad av SVT.

Positive face måste dock sägas vara kontextberoende, då individen vill bli uppskattad för *vissa* av sina egenskaper inför *vissa* andra individer.³² Till exempel är det kanske viktigare för en författare att få en bra bokrecension i Dagens Nyheter än att få en bra recension på Nyheter Idag.

2.3.1 Olika artighetsstrategier

Med utgångspunkt i behovet att upprätthålla båda parternas ansikten, presenterar Brown & Levinson olika strategier för att minska ansiktshot.³³ Valet av strategi formas av graden av ansiktshot som talaren måste uttrycka. Det finns också omständigheter som gör att frågan om ansiktshot inte är direkt relevant. Ett exempel där omständigheterna gör gällande att förbise någon annans ansikte är i fall av akuta ärenden.³⁴ Ifall ansiktshotet är stort, väljs en strategi som är mer 'reparerande' för att visa att "no such face threats is intended or desired".³⁵ Detta skulle till exempel vara att be någon att få låna pengar för tredje gången i rad.

Artighetsstrategier kan delas in i två kategorier, där vardera strategis syfte är att reparera antingen någons positiva eller negativa ansikte. Dessa är benämnda *positiv artighetsstrategi* och *negativ artighetsstrategi*. En positiv artighetsstrategi är riktad mot mottagarens positiva ansikte och dennes självbild där talaren lindrar in hotet genom att vädja till andra delar av lyssnarens självbild för att klargöra att man inte hotar lyssnarens *hela* självbild. Detta kan till exempel vara att säga "jag vill att du kommer hit, *älskling*". Ett annat exempel på en positiv artighetsstrategi från en debattkontext skulle kunna vara att säga "jag håller med dig om *detta*, men kanske inte om *detta*".

---

³¹ Brown & Levinson 1987, s. 66

³² Brown & Levinson 1987, s. 61-63.

³³ Brown & Levinson 1987, s. 68.

³⁴ Brown & Levinson 1987, s. 95.

³⁵ Brown & Levinson 1987, s. 70.

Negativ artighetsstrategi går ut på att erkänna lyssnarens viljor och att så långt det går inte lägga sig i lyssnarens vilja till personlig frihet att handla.³⁶ Detta kan till exempel vara att säga ”skulle du kunna tänka dig att komma hit?”. Att inte använda artighetsstrategi artar sig i uppmaningsform i meningen ”kom hit!”. I ett samtal kan en negativ artighetsstrategi exempelvis uttrycka sig genom att en person ber om ursäkt för att denne råkade avbryta den andre talaren och därigenom respekterar och tillgodoser mottagarens negativa ansikte och dennes frihet att handla.

Brown & Levinson poängterar dock att ansiktshot och strategin att hantera den är kulturell, grupp- och individbaserad, vilket gör det svårt att dra en slutsats om framgången av hanteringen av ett ansiktshot.³⁷ Valet av artighetsstrategi utgår heller inte bara från mottagaren, utan också från talarens position. Vissa artighetsstrategier kan ge effekten att talaren får vissa fördelar eller belöningar. En chef kan till exempel anses av andra vara rättfram och ärlig genom sitt val av artighetsstrategi. En sämre artighetsstrategi kan för chefen innebära risken att anses vara manipulativ eller otydlig.³⁸

2.4 Ansiktsarbete i argumentationer

Browns & Levinsons teori om artighet kan dock vara svårtolkad utifrån en debattkontext, eftersom teorin bygger främst på att *undvika* att man själv och andra inte ska ’tappa ansiktet’. Några som har analyserat ansiktsarbete och argumentationer är lingvisten Peter Muntigl och psykolingvisten William Turnbull. I deras studie *Conversational structure and facework in arguing* (1998) använder de sig bland annat av samtalsanalys och forskning på ansiktsarbete i argumentationer. Studien bygger bland annat på Brown & Levinsons teori om negativa och positiva ansikten. En talare må försöka arbeta för att minska ansiktshotet och reparera olika ansikten, men där de till skillnad från Brown & Levinson menar att talare också ”may try to damage face, or to enhance face” eftersom de menar att argumentationer också innefattar ett förhandlande av sociala strukturer.³⁹

Genom en språkhandling kan en talare alltså försöka förstärka och försvara sitt eget ansikte, men kan också skada någon annans ansikte.⁴⁰ Studien bygger på vardagliga samtal och utgår från samtalets turtagningar. Studien är indelad i två delar där den första delen analyserar samtalets

---

³⁶ Brown & Levinson 1987, s. 70.

³⁷ Brown & Levinson 1987, s. 64-65.

³⁸ Brown & Levinson 1987, s. 71.

³⁹ Muntigl & Turnbull 1998, s. 226, 242.

⁴⁰ Muntigl & Turnbull 1998, s. 243.

turtagningar, där de funnit fyra typer av oenighetshandlingar (disagreement acts): *irrelevansanspråk* (irrelevancy claims), *utmaningar* (challenges), *motsägelser* (contradictions) och *motyrkande* (counterclaims).⁴¹ Den andra delen av studien bygger på resultat av den första delen, där de menar att dessa olika oenighetshandlingar kan rangordnas från mest till minst 'ansiktsretande' där *irrelevansanspråk* är värst, till följt av *utmaningar*, *motsägelse*, *motsägelse + motyrkande* och *motyrkande*.⁴²

2.4.1 Oenighetshandlingar

Dessa fyra oenighetshandlingar är identifierade av Muntigl & Turnbull.⁴³

Irrelevansanspråk: Den värsta ansiktshotande handlingen. Språkhandlingarna kan variera till utseendet men där essensen av innebörden är att mottagaren inte håller sig till ämnet eller gör irrelevanta bidrag i samtalet. Enligt Muntigl & Turnbull är de så kallade "meta-dipute-acts" som kommenterar det pågående samtalets interaktion.⁴⁴ Varför *irrelevansanspråk* är den värsta språkhandlingen gällande ansiktshot är för att *irrelevansanspråket* "expresses pure opposition that limits any further discussion".⁴⁵

Utmaning: En handling som uttrycker motvillighet där talaren (oftast genom en fråga) ifrågasätter mottagarens tidigare påstående och kräver att mottagaren kan belägga sitt påstående. Genom utmaningen låter talaren förstå att mottagaren inte kan lägga fram bevis och attackerar därför mottagarens kompetens. Exempelvis är frågan "klarar du verkligen av att köra bil efter fem öl?" en utmaning.⁴⁶

Motsägelse: En handling som uttrycker ett nekande till den tidigare talarens påstående. Detta innebär till exempel att om en talare säger "du förstår inte vad jag säger" är motsägelsen "jo det gör jag". Motsägelsen avvisar direkt och entydigt mottagarens ståndpunkt.⁴⁷

Motyrkande: Motyrkandet är en handling som förmildrar den tidigare talarens påstående genom att lägga fram alternativa påståenden eller ge anledningar till varför talarna är oense.

---

⁴¹ Muntigl & Turnbull 1998, s. 228.

⁴² Muntigl & Turnbull 1998, s. 243.

⁴³ Muntigl & Turnbull 1998, s. 229-244.

⁴⁴ Muntigl & Turnbull 1998, s. 229.

⁴⁵ Muntigl & Turnbull 1998, s. 243.

⁴⁶ Muntigl & Turnbull 1998, s. 229, 243.

⁴⁷ Muntigl & Turnbull 1998, s. 231, 243.

Ett *motyrkande* öppnar alltså upp för diskussion. Motyrkandet är alltså den minst 'ansiktsretande' då den mildrar den andres ansiktshotande skador genom att "delaying and softening the disagreement". Typiskt för motyrkande, menar Muntigl & Turnbull, är att det inte attackerar de centrala aspekterna hos andras självbild. Här menar de att de första oenighetshandlingarna har en "me against you-tactic", där motyrkandet mer betonar alternativa ståndpunkter.⁴⁸

2.5 Konversationsanalys

För att kunna få svar på hur debatten är uppbyggd och på vilket sätt artighet tas i bruk behövs en transkribering av debattprogrammet. Därför har jag använt mig av Catrin Norrbys formel för transkription som presenteras i *Samtalsanalys - så gör vi när vi pratar med varandra* (2014). Utgångspunkten för CA, eller *Conversation analysis* är bland annat att samtalet formas av kontexten och samtalssituationen.⁴⁹ Språket inom det tv-sända debattformatet kan också tillskrivas kategorin *institutionellt samtal*, då debatten i sig just är ett offentligt samtal och följer vissa samtalsmässiga regler, där turtagningar och talarrättigheter skiljer sig från andra institutioners eller vardagliga samtals struktur och uppbyggnad.⁵⁰ Genom att fokusera på samtalets struktur kan vi se hur debattens språkliga uppbyggnad uttrycker sig i debatten.

Grunderna för ett samtal ligger på turtagningen, talarrättigheter, samtidigt tal och uppbackningar och hur de uttrycker sig i olika kontexter. En analys av dessa strukturer ligger sedan som grund för talakterna, de kommunikativa funktionerna och de olika artighetsstrategierna som uttrycks. Förutom samtalets utformning och innehåll utifrån en CA-transkription så utgår även CA från den yttre kontexten i den mån det är relevant, eller det "som samtalsdeltagarna själva gör relevant i samtalet".⁵¹ Exempelvis skulle detta kunna vara ifall en samtalsdeltagare himlar med ögonen, vilket är en faktor som då blir intressant i samtalet.

2.5.1 Samtalets turer

I alla verksamheter och kontexter har samtalet en struktur som ofta åtföljs. Förutom verksamhet och kontext är både person och kultur inslag som bestämmer vad som är normalt för samtalsturen. I vardagliga samtal, men också i andra verksamheter, finns däremot *turtagningsregler*, som gör sig

---

⁴⁸ Muntigl & Turnbull 1998, s. 244.

⁴⁹ Catrin Norrby, *Samtalsanalys. Så gör vi när vi pratar med varandra*, 3 uppl. (Lund: Studentlitteratur, 2014), s. 43.

⁵⁰ Norrby 2014, s. 37.

⁵¹ Norrby 2014, s. 45.

påmind i situationer som intervjuer, där situationen färgas av strukturen fråga-svar. Norrby menar att dessa formellare samtal har en tydligare struktur, men bygger fortfarande på turtagningen i vardagssamtalet.⁵² Norrby förklarar att samtalsturen kan variera i längd och omfattning, där vissa turer kan bestå av väldigt korta svarsord, som ja och nej, men kan också vara längre berättelser eller förklaringar. En mer ingående förklaring av samtalsturen beskrivs som en *turkonstruktionsenhet* (TKE), som är de enheter som en individuell samtalstur består av och ”vilken kan bestå av ett ord, en sats eller en (syntaktisk fullständig) mening”.⁵³ Indikationer på en avslutande taltur består av olika signaler i form av ”avslutande inramningsfas, fallande intonation och avtagande tempo” som är indikationer på att turen kan tas över av en annan talare.⁵⁴

Vid sidan av de verbala samtalsturerna lyfter Norrby fram de *icke-verbala* signaler som indikerar ställningstagande till den pågående samtalsturen. Icke-verbala signaler består av bland annat blickar och rörelser, som antingen kan användas till att avsluta en tur eller låta någon fortsätta sin tur. Norrby illustrerar detta med att peka på förekomsten att en undvikande blick kan bland annat exkludera vissa samtalsdeltagare i en konversation.⁵⁵ Norrby påpekar också blickens roll i verksamheter där programledare av olika slag ”utnyttjar icke-verbala signaler som blickar för att skapa kontakt med tittarna”.⁵⁶ En talare som vill ta turen kan använda sig av till exempel harklingar och kroppshållning för att indikera för den talare som för tillfället har turen att personen vill ta över samtalet.⁵⁷

2.5.2 Talarbyte eller turbytesplats

Norrby presenterar olika sätt för talarbytet att äga rum. Ett av de sätt är att ”den som för tillfället talar kan direkt utse nästa talare”.⁵⁸ Detta sker genom blickar eller tilltalsnamn eller helt enkelt en riktad fråga till nästa talare. Norrby poängterar att turen också kan fördelas till fler än en person.⁵⁹ Ett annat sätt är så kallad själtnominering i fall där det finns fritt talarrum där ”principen är att den som hinner först får talarrätten”. En annan variant är fall där ”turinnehavaren fortsätter och får en utsträckt (längre tur)”.⁶⁰ Detta sker i de fall där andra talare inte har indikerat att de vill ta över turen till exempel genom ”korta hummanden eller andra småord [...] för att visa att talaren kan

---

⁵² Norrby 2014, s. 121-122.

⁵³ Norrby 2014, s. 124.

⁵⁴ Norrby 2014, s. 125.

⁵⁵ Norrby 2014, s. 123.

⁵⁶ Norrby 2014, s. 123.

⁵⁷ Norrby 2014, s. 123.

⁵⁸ Norrby 2014, s. 125.

⁵⁹ Norrby 2014, s. 125.

⁶⁰ Norrby 2014, s. 127.

fortsätta”.⁶¹ Detta kan också ske genom tystnad mellan turer, vilket gör att talaren tar upp ordet igen. Pauser, menar Norrby, indikerar inte alltid på att turbytesplats kan äga rum, eftersom talaren tar en paus för att hämta andan eller finna rätt ord. Tystnad kan också vara tecken på andra faktorer, där Norrby menar att ”det är typiskt att pauserna (liksom tvekljuden och omtagningarna) blir fler om vi tycker att det vi har att säga är känsligt eller otrevligt att tala om”.⁶²

2.5.3 Uppbackningar (och samtidigt tal)

I samtal är det vanligt med så kallade samtidigt tal, där den vanligaste formen är så kallad *uppbäckning*. Funktionen för uppbäckningen är att indikera för den pågående talaren att lyssnaren ”är med, visar sitt intresse och vill höra mer”.⁶³ Detta yttrar sig i ord som mm, ahh, jaha osv. Ibland figurerar dessa uppbäckningar i pauser mellan turer men är vanliga under pågående tur. En annan variant av uppbäckning är *simultanstöd*, vilket är samtidigt tal som inte heller har för avsikt att ta över turen utan att ”fungera som uppskattning och stöd till den som för tillfället har ordet”.⁶⁴ Att direkt ta över talet vid en paus kallas för *latching*, vilket är effektivt eftersom det inte behöver uppfattas som ett avbrott.⁶⁵ I vissa fall börjar nästa tur redan innan den tidigare turen har avslutats, men behöver inte alltid uppfattas som någon negativt, om inte tidigare talare hade för avsikt att fortsätta eller om flera talare börjar en ny tur samtidigt. De tillfällen som kan bedömas som tydliga avbrott av samtalsturen är när ingen indikation görs på avslutad tur hos den pågående talaren där alltså ”överlappningen inträffar någon annanstans än där ett talarbyte är tänkbart”.⁶⁶ Andra sätt där samtalsavbrott är tydliga är genom ”förhöjd röststyrka, förändrat taltempo eller att talaren griper till speciella ord eller fraser”.⁶⁷ Genom att avbryta kan talaren styra över samtalet, men riskerar också därmed att ”uppfattas som en taktlös, osmidig och burdus typ”.⁶⁸

3. Tidigare forskning

3.1 Tyska talkshows och retorik

Gudrun Weiners studie *Att strida med ord - en kritisk retorikanalys av politiska talkshows i tysk tv* (2006) är en retoriskt och samtalsanalytiskt inriktad analys med fokus på moderatorernas funktion i talkshows. Weiner utgår från klassisk retorisk analys där samtalen och kommunikation står i fokus.

---

⁶¹ Norrby 2014, s. 127.

⁶² Norrby 2014, s. 128.

⁶³ Norrby 2014, s. 161.

⁶⁴ Norrby 2014, s. 161.

⁶⁵ Norrby 2014, s. 162.

⁶⁶ Norrby 2014, s. 164.

⁶⁷ Norrby 2014, s. 164.

⁶⁸ Norrby 2014, s. 164.

Weiner utgår också bland annat från den språkvetenskapliga forskaren Gruber, som har inriktat sig på debattformatet. Grubers fokus är tv-debattens *dissensussekvenser*, vilket innebär de ”samtalsavsnitt som domineras av konflikter och konfrontationer, som är resultatet av en interaktion mellan minst två talare och som kännetecknas av en särskild diskursorganisation ifråga om talarbyten och talarordning”.⁶⁹ Weiner menar i sin avhandling att dissensus, och inte konsensus är i fokus i tyska talkshows där dissensus används i syfte att underhålla.⁷⁰ Weiner fokuserar på strukturen för konflikter och olika kommunikativa strategier utifrån de retoriska funktionerna och hur de uttrycker sig i tv-debatten som institutionell verksamhet.

3.2 Mediet och samtalet

En som har studerat hur samtal är strukturerade i förhållande till det medie där de förekommer är Ian Hutchby. I sina analyser har han fokuserat på själva strukturen i den institutionella diskursen. Hutchby har fokuserat på tv-format och specifikt nyhetssändningar, talkshows och tv-sända debatter i *Media Talk: Conversation Analysis and the study of broadcasting* (2006). I sina studier använder sig Hutchby av CA, då metoden ”allow us to unfold the nature of interaction, patterns of participation and structures of turn-taking that are the core of what is distinctive about such broadcast talk”.⁷¹

Ett av Hutchbys fokus är publikens roll i diskursen. Utöver detta har Hutchby bland annat analyserat debattstrukturen och på vilket sätt konfrontationen växer fram i samtalet och den roll som en debattledare har i presentationen för att lägga en grund för kontrovers. Hutchby pekar i sin studie på debattens specifika struktur för samtalsturer där debattledaren, genom sina frågor, får fram olika synpunkter av problemet från båda sidor av argumentationen vilket har effekten att motståndarnas svar inte är angränsande samtalsmässigt enligt vanliga turtagningsregler. Han drar slutsatsen att ”opposing sides in the dispute tend not to address their disagreements directly to each other, but instead to direct their talk at the interviewer as a third party”.⁷² I samband med detta jämför Hutchby hur debattsamtalet har likheter mellan det

---

⁶⁹ Helmut Gruber, *Streitgespräche. Zur Pragmatik einer Diskursform* (Opladen: Westdeutscher Verlag), se Gudrun Weiner, *Att strida med ord. En kritisk retorikanalys av politiska talkshows i tysk tv*, doktorsavhandling (Örebro: Örebro universitet, 2006), s. 32.

⁷⁰ Weiner 2006, s. 242, 252.

⁷¹ Ian Hutchby, *Media talk. Conversation Analysis and the Study of Broadcasting*, (England: Open University Press, 2006), s. 77.

⁷² Hutchby 2006, s. 27.

privata och det publika samtalet.⁷³ Här menar Hutchby bland annat att debattledarens roll i argumentationer inte bara är diskussionsledare utan också som medlare.⁷⁴

3.3 Artighetsstrategier i politisk debatt

Några som har studerat ansiktsbevarande strategier i politisk debatt är Hinck & Hinck i *Politeness strategies in the 1992 vice presidential and presidential debates* (2002). De jämför resultatet utifrån debattämne och jämför resultatet både mellan och inom debatterna. Deras teoretiska utgångspunkt är Brown & Levinsons artighetsteori och applicerar den på de olika presidentkandidaternas arbete att bevara positivt och negativt ansikte. Hinck & Hinck utgår från att debattens i sig gör att varje deltagare är jämlika vad gällande makt, varför de menar att den avgörande faktorn är varje deltagares bidrag till debatten. Hinck & Hinck poängterar också att politiker måste visa upp ett positivt ansikte samtidigt som de inte ger efter för de andra kandidaterna. Det ansiktsbevarande arbetet är oftast på bekostnad av någon annans arbete att behålla sitt positiva ansikte.⁷⁵ Deras resultat visar att debattformatet formar samtalet, där de pekar på att detta gäller ”three or more candidates”.⁷⁶

4. Material

På SVT:s hemsida kan man läsa en kort sammanfattande text om programmet Opinion Live och dess innehåll: ”Mer fördjupning, mer fakta, nya perspektiv och möten mellan beslutsfattare och de som påverkas av deras beslut”.⁷⁷ Programmet är ungefär 45 minuter långt där deltagarna är allt ifrån politiker, företagsledare, journalister och människor som har en upplevelse av det aktuella ämnets problematik. Vanligt för debatten är att 2-5 personer debatterar vid podiet, där gäster i publiken också kan bli tilldelade en röst av programledaren. Programmet Opinion Live når ut till ett stort antal tittare, där snittet för säsongen ligger på 380 000 tittare. Debatten torsdag den 12 oktober nådde cirka 387 700 tittare, sammanräknat tv och webbpublik.⁷⁸ På webben har varje avsnitt en mer utförlig beskrivning av programmets specifika innehåll:

Torsdag 12 okt 22:00

Veckans viktigaste samhällsfrågor debatteras och fördjupas. Del 9 av 17. Är det rätt av SVT att plocka bort avsnitt av tv-serien Bert för rasistiska inslag? Debatt med bl.a. författaren Anders Jacobsson. Trots kritiken fortsätter paketet att komma sent eller komma fram trasiga. Upprörda kunder möter ansvariga på

⁷³ Hutchby 2006, s. 74.

⁷⁴ Hutchby 2006, s. 75.

⁷⁵ Hinck & Hinck 2002, s. 236.

⁷⁶ Hinck & Hinck 2002, s. 246.

⁷⁷ Svt Play, *Opinion Live*, u.å., <https://www.svtplay.se/opinion-live>, [hämtad 2017-11-11].

⁷⁸ kontakt per e-post med SVT tittarservice, 2017-12-12. I författarens ägo.

Jag har specifikt valt ut *en* debatt ur ett program av Opinion Live, som ligger som grund för min analys. Debatten är inspelad under oktober 2017 och är en 19:45 minuter lång debatt. Debatten är den andra av totalt tre debatter i programmet. Debatten handlar om borttagandet av två avsnitt ur 90-talsserien Bert. Dessa avsnitt har som nämnts ovan anklagats för att vara rasistiska. Debatten valdes ut dels på grund av strukturen och dels på grund av innehållet. Ämnet som debatteras berör många människor i samhället där barns upplevelse är i fokus. De frågor och ämnen som kommer upp under debattens gång är komplicerade och svåra att svara på, varför materialet kändes extra relevant. Debatten är en gruppdiskussion på totalt fyra personer där en av deltagarna inte befann sig på plats fysiskt.

Generellt kan sägas att debatten är indelad i två delar. I den första delen av debatten diskuteras frågan om borttagandet av Bert-avsnitten var rätt eller inte, där främst programledaren Belinda styr samtalet och fördelar frågorna. Debatten börjar med en intervju med Anders i studion, där Belinda därefter inkluderar Susanna Balsvik, ansvarig utgivare för SVT:s Öppet Arkiv. Susanna figurerar i debatten på storbildskärm genom videolänk under debattens gång. I den andra delen av debatten introduceras Erik Jerselius och Teysir Subhi. Dessa två diskuterar ämnet på en högre nivå, alltså inte specifikt frågan om borttagandet av avsnitten, utan diskuterar bland annat rasism, samhällsansvar, upphovsmannens rättigheter och barns perspektiv och upplevelse.

En viktig sak att påpeka är att tv-debatten i sig är en färdigställd representation av debatten. Hutchby tar också upp formatets begränsningar där vissa delar av interaktionen, till exempel blickar, inte alltid delges genom inspelningen och att analysen alltså inte alltid med säkerhet kan visa den fullständiga interaktionen.⁸⁰ De vinklar som kameran visar är de vinklar som subjektivt har valts ut för att visa vissa människor och just deras reaktioner. Vi som tittare får alltså inte tillgång till allas uttryck och kroppsspråk.

Analysen av denna debatt ska ej ses som ett generaliserande av alla de debatter som förekommer i Opinion Live. Här ska analysen endast belysa *en* aspekt av det strukturella innehållet där mitt utvalda material får stå som exempel.

---

⁷⁹ Svt Play, *Opinion Live säsong 3 Tor 12 okt 22:00*, u.å., <https://www.svtplay.se/video/15467175/opinion-live/opinion-live-sasong-3-12-okt-22-00?start=auto&tab=2017>, [hämtad 2017-11-11].

⁸⁰ Hutchby 2006, s. 76.

5. Metod

Min uppsats kommer att fokusera på de inbjudna gästernas och deras ansiktsarbete inom tv-formatet. Jag kommer att undersöka hur dessa deltagare förhåller sig till roller och ansiktsarbete under debattens gång. För att kunna analysera samtalet har jag använt mig av samtalsanalys för att kunna få en överblick av debatten. Den transkriptionsmetod jag har använt är en relativt förenklad variant. Jag har i mångt och mycket försökt följa de exempel som Norrby presenterar som enligt henne själv ”ligger [...] någonstans mellan en standardtranskription och en förenklad transkription”.⁸¹ Jag har inte heller mätt pauserna exakt, som man bör enligt en CA-analys, men har istället markerat pausernas längd genom generaliseringar, där (.) är en paus under 0.5 sekunder och (1.0) och (2.0) endast är markörer på att pauserna är *längre*, och är alltså inte exakta. Hela debatten finns att läsa i bilaga.

En poäng som Norrby gör är att påpeka att en transkription aldrig kommer att se exakt likadan ut om de är gjorda med utgångspunkt i samma material men tolkade av olika personer. Det är som hon säger ”i det närmaste helt omöjligt att koda materialet utan att samtidigt göra någon form av analys”.⁸² Därför slänger jag in en brasklapp angående transkriptionens sanningsvärde och exakthet. Mitt fokus kommer alltså att ligga på samtalet, men även andra detaljer som görs relevanta i interaktionen, däribland handgester och placering av deltagare.

För att kunna analysera verksamheten kommer jag använda mig av Svenssons mall för verksamhetsroller inom tv-formatet. Svenssons mall bygger bland annat på Goffmans rollteori, varför Goffman också kommer att tas upp i diskussionen om verksamhetsroller. Jag kommer alltså använda mig främst av de fyra olika verksamhetsrollerna *expertroll*, *åsiktsroll*, *ansvarsroll* och *exempelroll* och undersöka hur deltagarna förhåller sig till dessa roller.

För att undersöka hur deltagarna använder sig av ansiktsarbete kommer jag att utgå från Muntigl & Turnbulls studie om oenighetshandlingar och ansiktsarbete. Här kommer också Brown & Levinsons teori att appliceras för att undersöka vilka ansikten som hotas av deltagarna. Här kommer jag främst att använda Muntigl & Turnbulls mall för oenighetshandlingar: *irrelevansanspråk*, *utmaningar*, *motsägelser* och *motyrkanden*. Eftersom Muntigl & Turnbulls studie bygger på vardagliga samtal och dess talarbytesstruktur gör att debatten och dess (ofta) lite längre utläggningar lite mer

---

⁸¹ Norrby 2014, s. 103.

⁸² Norrby 2014, s. 36.

svårtolkat eftersom olika deltagares yttringar i en debatt inte alltid kommer direkt efter varandra. Jag har valt att tolka oenighetshandlingarna efter deltagarnas yttranden som kommentarer på vad som tidigare sagts.

Uppsatsens struktur bygger på Svenssons mall av tv-debattens faser och delfaser. I varje delfas presenteras transkriberade exempel där jag diskuterar verksamhetsrollerna. Inom varje delfas diskuteras de oenighetshandlingar och ansiktsarbetet som sker inom varje fas. Svenssons mall är inte i fokus för min uppsats i sig, utan används här som ett instrument för att dela in uppsatsen i debattens olika faser.

6. Debattformatet

I denna del av uppsatsen kommer jag att redogöra för debattformatets generella upplägg och struktur. Därtill kommer jag beskriva debattledarens roll.

6.1 Vad är en debatt?

Om 'debatt' i nationalencyklopedin kan vi läsa:

debatt är en diskussion där deltagarna har olika åsikter. Debatter kan vara talade, till exempel i radio eller TV. Men debatter kan också vara skrivna, exempelvis på tidningarnas insändarsidor. I en politisk debatt försöker en deltagare "vinna" över sin motståndare. I en diskussion däremot handlar det inte så mycket om att vinna eller förlora. Där gäller det mer att utbyta åsikter.⁸³

Retorikforskaren Gudrun Weiner menar att tv-debatten kan ses som en "specifik typ av institutionell verksamhet med ett i förväg bestämt syfte" där målet är själva aktiviteten. Weiner pekar på att tv-debattens struktur är formad i syfte att visas inför en publik och att göra debatten tillgänglig för så många tittare som möjligt.⁸⁴ Svensson pekar på tv-debattens funktion som en scen för det offentliga samtalet med deltagare från olika sfärer och roller i samhället. Svensson beskriver tv-debatten som en plats där underhållning och information möts. Svensson menar bland annat att deltagarna inte bara representerar och uppträder i sin offentliga roll utan också är där som privatpersoner.⁸⁵ Precis som Goffman pekar på att varje individ ingår i olika roller inom olika sfärer och arenor finns alltså inom tv-debatten även deltagare som alltså representerar mer än bara sig själva i olika grad. Goffman menar att "varje deltagare väntas uttrycka sin uppriktiga åsikt och lägga fram en syn på situationen som han tror att de andra kommer att anse vara åtminstone tillfälligt acceptabel.

---

⁸³ Nationalencyklopedin, u.å., <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/enkel/debatt> [hämtad 2017-11-28]

⁸⁴ Weiner 2006, s. 52.

⁸⁵ Svensson 2001, s. 14.

Bevarandet av denna yttre enighet, denna fasad av samstämmighet, underlättas av att varje deltagare döljer sina egna önskningar”.⁸⁶

En annan grundläggande definition som Svensson nämner är att tv-debatten innehåller ”samtal i studion och ibland också i förinspelade reportage”.⁸⁷ Själva samtalet benämner Svensson som ”främst en interaktion genom tal och kroppsspråk mellan två eller flera personer som är närvarande för varandra på samma plats och vid samma tidpunkt”, men menar dock att i vissa fall ”kan kravet på gemensam plats modifieras”, då deltagare medverkar över telefon eller till exempel på storbildskärm.⁸⁸ Svensson pekar även på innehållet i debatten, där tv-programmen ämnesmässigt baseras på nyhetshändelser, där inslagen fokuserar på specifika ämnen som antingen är av intresse för samhället, t.ex politik eller sociala ämnen. Programmen är dels styrda av programledarna, men också av samtalets gång och de argument som lyfts av de olika deltagarna. Generellt är debatterna fyllda med ”livliga, kontroversiella konversationer och argument med motsatta och olika åsikter”.⁸⁹

6.2 Tv-debattens struktur och debattledarens roll

Svensson pekar på att samtalet i tv-formatet är en form av ett institutionellt samtal, då ett institutionellt samtal har *ett specifikt syfte* och där man utför en viss aktivitet.⁹⁰ Svensson påpekar också att verksamheten består av vissa ”strukturerade sekvenser av handlingar”, där tv-debatten som institutionellt samtal kan analyseras utifrån debattens olika faser och struktur.⁹¹ Alltså formas debatten och speciellt debattledarens frågeställningar till deltagarna av tv-debattformatets grundläggande mål och syfte. Målet för en tv-debatt kan sägas vara att ett problem ska lösas, men också ett visst mått av underhållning och sevärdhet. Här menar Svensson att debattledaren har ansvaret för att målet ska uppnås.⁹² Hela debatten och dess riktning är beroende av programledaren och hur denne för debatten vidare och upprätthåller debattens grundläggande struktur. Svensson menar därför att programledaren också har en slags *ansvarsroll*, i och med att de är initiativtagare till debatten och framhäver vikten av att ämnet behöver diskuteras.⁹³ Dessutom har programledaren ansvar inför tittaren då ”programledaren tar [...] ofta allmänhetens och tittarens perspektiv genom att tala om ’oss’

---

⁸⁶ Goffman 1959, s. 18.

⁸⁷ Svensson 2001, s. 16.

⁸⁸ Svensson 2001, s. 16.

⁸⁹ Svensson 2001, s. 41.

⁹⁰ Svensson 2001, s. 79.

⁹¹ Svensson 2001, s. 79.

⁹² Svensson 2001, s. 80.

⁹³ Svensson 2001, s. 152.

och 'vi'".⁹⁴ Programledarens roll är komplex i jämförelse med de andra deltagarna. Bland annat finns det två specifika roller man kan identifiera hos programledaren. Den ena är rollen som *lyssnare*, där uppbackningar i form av 'mmm' är ett uttryck för denna roll. Den andra är rollen som *förtydligare*, vilket vi kan se i exemplet här nedan när Belinda försöker förtydliga Anders ståndpunkt:

A: =+nämen+ ba varför dom hade gjort de
B: mmm
A: asså varför de hade lyft ut två av (1.0) två avsnitt av tolv
B: mmm
A: **eh (.) som upphovsman så känns det (.) oerhört (1.0) märkligt**
B: mmm
A: [att ah->>
B: [att de inkräktar i [eran
A: [>>+nä+ ja men asså antingen så visar man eh hela →
B: mmm

Utöver detta har debattledaren ansvar för att debatten framstår som "relevant och rättvis" och utför detta på ett sätt som uppfattas som 'neutralt'. Svensson utgår från Goffman och hans problematisering i hur vi som publik tolkar en talare, där han menar att alla uttalanden inte ska tolkas att komma från talaren själv. Detta innebär att uttalanden inte alltid ska förstås som talarens egen röst. Exempelvis kan en talare, eller programledare, vara *röstgivare* (animator) eller *författare* (author) eller *huvudman* (principal).⁹⁵ Funktionen som röstgivare innebär att ge röst åt yttranden och funktionen som författare kan tolkas som ord som uppfattas som att talaren "kan välja på vilket sätt han ska formulera sin historia eller sitt yttrande".⁹⁶ En tredje indelning som Goffman gör är talarens funktion som *huvudman* (principal), vilket innebär det sätt ett yttrande kan tolkas som att en annan person ligger bakom yttrandet där också "someone whose position is established by the words that are spoken".⁹⁷ I strävan mot neutralitet bör, enligt Svensson, en talare försöka undvika att anta funktionen som *huvudman*.⁹⁸ Dessa sätt att byta funktioner kallar Goffman för *footing shifts*. Interaktionsforskaren Steven Clayman menar att footing shifts öppnar upp möjligheten för en programledare eller intervjuare att uppfylla två krav samtidigt och därigenom upprätthålla sin professionalitet. Programledaren kan både vara utmanande och ifrågasättande men också vara neutral.⁹⁹

⁹⁴ Svensson 2001, s. 153.

⁹⁵ Erving Goffman, *Forms of talk* (Oxford: Blackwell, 1981), se Svensson 2001, s. 159.

⁹⁶ Goffman, se Svensson 2001, s. 159.

⁹⁷ Erving Goffman, *Forms of talk*, 3 uppl. (University of Pennsylvania: Philadelphia, 1981), s. 144.

⁹⁸ Svensson 2001, s. 160.

⁹⁹ Steven Clayman, "Footing in the achievement of neutrality. The case of news interview discourse" i *Talk at Work*, red. P. Drew & J. Heritage, (Cambridge: Cambridge University, 1992), se Hutchby 2006, s. 129.

7. Resultat

Faserna nedan är beskrivna av Svensson¹⁰⁰ varvid jag placerar in Bert-debattens olika faser i verksamheten tv-debatt. De roller som diskuteras nedan är främst de inbjudna gästernas och deras verksamhetsroller i debatten. Svensson pekar på att med undantag av inledningsfas och underfasen *inslaget avslutas* behöver de olika faserna inte struktureras i en exakt ordning.¹⁰¹ I varje fas diskuterar jag även de oenighetshandlingar som förekommer utifrån Muntigl & Turnbulls studie om ansiktsarbete. Dessa underkapitel fokuserar främst på de ansiktsarbeten som arbetas fram gentemot en motpart i argumentationerna.

7.1 INLEDNINGSFAS

Enligt Svensson är *inledningsfasen*, som oftast innehåller en 'rubrik' och 'ämnet', där det sistnämnda blir "definierat som ett problem" av programledaren.¹⁰² I rubrikdelen av inledningsfasen är det vanligt med det ovan nämnda inslagen, i form av "text, bilder och musik och med en textgrafik och/eller en voice-over som presenterar programmets ämnen".¹⁰³ Bert-debatten presenteras först i form av rubriken med debattämnet "*Är det rätt att stoppa vissa avsnitt av Bert?*" där en samtidig vinjett spelas. Att rubriken är en ja- och nejfråga är vanligt, då frågan därigenom skapar en underliggande dikotomi mellan två parter.¹⁰⁴ Som vi kan se nedan kommer därefter en kort inledning med programledaren Belinda, där hon presenterar bakgrunden till debatten och den problematik och meningsskiljaktigheter som ligger bakom. Här tittar hon rakt in i kameran och beskriver att SVT har tagit bort två avsnitt eftersom SVT anser att just de två avsnitten är rasistiska och homofobiska. Svensson pekar på att det är vanligt att ämnet i inledningsfasen presenteras som aktuellt och konfliktfyllt.

START 17:44 IN I PROGRAMMET

MUSIKSLINGA MELLAN TIDIGARE DEBATT OCH KOMMANDE DEBATT. FILMNING I FÅGELPERSPEKTIV ÖVER BORDET. PÅLAGD 'CAPTION'-TEXT: "ÄR DET RÄTT ATT STOPPA VISSA AVSNITT AV BERT?" OCH "TA STÄLLNING I VÅRT LIVEFLÖDE SVT.SE/OPINION". MUSIK EBBAR UT. BELINDA NU I FOKUS FRÅN MIDJAN OCH UPP, TALAR DIREKT IN I KAMERAN

B: +ja+ tvserien (.) bert kanske många minns den gick ju i tolv avsnitt på svt nittonhundra nittifyra .hh men när svt då:s playtjänst öppet arkiv ska ska lägga serien där så saknas två avsnitt .hh å detta berodde på att svt (.) anser att innehållet i avsnitten är rasistiskt och homofobiskt .hh de

¹⁰⁰ Svensson 2001, s. 79-95.

¹⁰¹ Svensson 2001, s. 80.

¹⁰² Svensson 2001, s. 80.

¹⁰³ Svensson 2001, s. 81.

¹⁰⁴ Svensson 2001, s. 84-85.

här ska vi prata om nu ↑ .eh anders jacobsson ((VÄNDER SIG TILL HÖGER I BILD))
(1.0) välkommen hit

UTZOOMNING DEBATTPANEL

Belindas presentation har funktionen som en bakgrundsbeskrivning till vad som tidigare har hänt, men också den kommande debatten och indikerar på de två olika åsikterna som kommer att presenteras i programmet, då vi förstår att den ena parten kommer att vara *emot* borttagandet av Bert-avsnitten, och den andra parten kommer att vara *för*. Hutchby pekar på funktionen att debattledaren presenterar problemet innan den första gästen får komma till tals är att rättfärdiga gästernas närvaro inför publiken.¹⁰⁵ Svensson beskriver inlednings- och avslutningsfasen som specifikt tydliga i jämförelse med vardagliga samtal då vardagliga samtal ”sällan kräver att man explicit placerar samtalet i ett större sammanhang”, i jämförelse med debattens interaktion som ”riktas till en publik som inte vet vad det ska handla om eller vilka som deltar” och därför kräver ett förtydligande om ramarna för samtalet.¹⁰⁶

En annan aspekt av inledningsfasen är dess fokus på tittaren och publiken, vilket medvetandegör formatets utformning i allra högsta grad, eller den så kallade *inramningen*, som Goffman kallar den. Fokus ligger också här på den *främre region* där framträdandet kommer att ta plats. Här blir det tydligt med den ‘dubbla mottagaranpassningen’ som Svensson talar om. Begreppet ‘dubbel mottagaranpassning görs gällande eftersom ”det [...] förekommer social interaktion mellan studiodeltagarna och [...] denna interaktion [är] avsedd att höras och ses av en fysiskt frånvarande publik, som oftast befinner sig hemma”.¹⁰⁷

7.2 KÄRNAKTIVITETEN

Den andra fasen är den så kallade *kärnaktiviteten*, där fokus ligger på åsiktsbyten, och är oftast den största fasen i debatten.

7.2.1 Problemet exemplifieras av någon drabbad

För Bert-debatten börjar denna fas direkt efter Belindas korta presentation då hon vänder sig om i bild och tilltalar Anders Jacobsson, författare av Bert-böckerna. Här bekräftar Belinda vilken roll Anders har haft i produktionen av själva serien och ställer honom frågor som gör att Anders redogör för bakgrund av sin reaktion och sin egen position i förhållande till SVT:s agerande att ta bort två

---

¹⁰⁵ Hutchby 2006, s. 67.

¹⁰⁶ Svensson 2001, s. 81.

¹⁰⁷ Svensson 2001, s. 15.

avsnitt. Svensson kallar denna underfas inom kärnaktiviteten för *problemet exemplifieras av någon drabbad*, där vi kan se Anders som den person som är närmast drabbad. Samtalet med Anders innan introduktion av en annan deltagare, är vad Hutchby kallar för ”interview-like framework” där frågorna som ställs ligger till grund och bygger upp för den kommande konfrontationen.¹⁰⁸ Denna fas är vad Svensson kallar för ”dialogisk berättelse”.¹⁰⁹ Denna intervju är enligt Hutchby ganska enkel, i form av fråga-svar och är ett samtalsformat som för deltagaren inte är kontextspecifik utan där deltagaren ”organiz[er]ar thier conduct according to the understanding of the normative conventions of the interview”.¹¹⁰ I denna fas kan vi tydligt se vilken roll Anders har i debatten. Eftersom Anders står nära konflikten kan hans verksamhetsroll ses som en *exempelroll*, då han talar om problemet utifrån sin egen personliga upplevelse:

Exempel 1:

- B: [okej (.) ja (.) hur reagerade du på svts beslut då när du hörde om det att man inte lägger då två avsnitt
- A: ja fick först höra de på twitter på morronen (.) ja va ju hemma å +HARKLAR SIG+ vabba en av mina barn å .hh tänkte ha mej en skön liten fredagsmys me fyra av mina +ungar+ och öh hh ja s-så slängde ja iväg ett en f-fråga till eh pu-på eh twitter då[eh men»
- B: [mm
- A: »eh .hh ja fick inge svar (.)[från dem
- B: [va vare du ville fråga svt då=
- A: =+nämen+ ba varför dom hade gjort de
- [...]
- A: eh (.)som upphovsman så känns det (.) oerhört (1.0) märkligt
- [...]
- A: [»+nä+ ja men asså antingen så visar man eh hela →
- B: mmm
- A: eh hh å på dom eh avsnitten kanske nån form av eh .hh varnings alltså det här innehåller dä å dä å dä ↑
- B: mmm
- A: om +HARKLAR SIG+ man tycker de (.) behövs .hh
- B: mmm
- A: eller så tar man bort hela serien

Anders har fram tills nu förhållit sig till detta intervjuliknande ramverk, men antar en annan röst i sitt framförande, där han exemplifierar och illustrerar SVT:s agerande från en ironisk hållning:

Exempel 2:

- A: [de e ju ungefär som att säga h-hej belinda ja vill ge dig en bok ((ANDERS BÖRJAR ROTA I INNERFICKAN OCH TAR FRAM EN BOK))
- B: mm
- A: här skaru få en bok (.) av mej
- B: mm
- A: en berts (.) dagbok

¹⁰⁸ Hutchby 2006, s. 68.

¹⁰⁹ Svensson 2001, s. 212.

¹¹⁰ Hutchby 2006, s. 123.

B: haha ah *smart* ((LER OCH TITTAR IN I KAMERAN))
 A: smart
 B: där fick du [in den
 A: [nämen vänta lite hh de e nåra kapi[te]l här som»
 B: [mm
 A: »ja inte gillar som kan va lite käns[liga å de så nu river»
 B: [mm
 A: »ja ut ((RIVER UT PAPPER UR BOKEN))
 B: mmm
 A: så ((SLÄNGER PAPPER PÅ BORDET))
 B: det låter ju som att du tycker det är nån typ av [censur ju
 A: [t-trevlig trevlig läsning

Här går Anders från att genom ett *footing shift* från att vara *författare* till att vara *huvudman*, då ”någon vars idéer uttalas och vars position [...] etableras av uttalandet”.¹¹¹ Genom detta *footing shift* kan vi se att Anders inte bara är en person som är drabbad och talar från sina egna upplevelser, utan också tar ett tydligt ställningstagande i frågan, då han menar att SVT har utövat någon sorts censur. Anders antar här tillfälligt en *åsiktsroll*. Enligt Svensson innebär åsiktsrollen att man argumenterar utifrån en viss åsikt.¹¹² Detta kan man jämföra med Anders tidigare berättelse där han talade utifrån sin egen erfarenhet i sin *exempelroll*. Vid denna punkt i samtalet föreslår Belinda att gå vidare i programmet genom att vända sig till Susanna Balsvik, ansvarig för SVT Arkiv.

7.2.1.1 Oenighetshandlingar

Utifrån Muntigl & Turnbulls teori är Exempel 1 ett exempel på en *utmaning* i meningarna ’nä men bara varför de hade gjort det’ och ’som upphovsman så känns det oerhört märkligt’. Muntigl & Turnbull menar att utmaningen ofta är i form av en fråga.¹¹³ Detta exempel visar att Anders försvarar sin självbild och sina åsikter, alltså sitt *positiva ansikte* genom att kritisera SVT:s agerande och deras behov av frihet att agera, alltså deras *negativa ansikte*. Anders kritik är också ett hot mot SVT:s positiva ansikte, alltså deras behov att bli uppskattad av andra individer. Anders presenterar sedan alternativ för hur SVT skulle ha kunnat hantera de två avsnitten i meningarna ’antingen så visar man hela serien [...] kanske nån form av varning [...] eller så tar man bort hela serien’. Här kombinerar Anders utmaningen med ett *motyrkande*, då han här ”propose an alternative claim”.¹¹⁴ Enligt Muntigl & Turnbull innebär en kombination av oenighetshandlingar ett mindre ansiktshot eftersom motyrkandet förmildrar den tidigare utmaningen. Motyrkandet i sig attackerar här inte den andres självbild.¹¹⁵

¹¹¹ Svensson 2001, s. 159.

¹¹² Svensson 2001, s. 148.

¹¹³ Muntigl & Turnbull 1998, s. 229.

¹¹⁴ Muntigl & Turnbull 1998, s. 231.

¹¹⁵ Muntigl & Turnbull 1998, s. 244.

I exempel 2 ser vi att Anders använder en annan sorts strategi genom att endast uttrycka en utmaning i form av sitt illustrerande exempel. Utmaningen har just denna typiska form där talaren ”questions an addressee’s prior claim and demands that addressee provide evidence for his/her claim”.¹¹⁶ Här ger Anders återigen uttryck för att försvara sitt positiva ansikte genom att kritisera SVT. Enligt Muntigl & Turnbull innebär *utmaningen* en attack mot både det positiva och den negativa ansiktet hos den andre.¹¹⁷

7.2.2 Ansvariga personer försvarar sig mot kritik

Efter Anders utläggning om SVT:s agerande vänder sig Belinda till Susanna Balsvik på storbildskärmen.

Exempel 3:

INZOOMNING NÄR ANDERS RÄCKER ÖVER BOKEN FRAMFÖR BELINDA OCH KLAPPAR PÅ BOKEN

B: +ah+

A: mmm

B: .hh ska vi se om vi kan eh ta den då me svt [eh vi ska»

A: [+ja+

»välkomna till programmet då susanna balsvik som e planeringschef på svt å även ansvarig utgivare för just öppet arkiv .hhh eh ja (.) om vi ska börja me då varför tog ni beslutet att inte lägga de här två avsnitten (.) eh i öppet arkiv

Även i denna fas inom kärnaktiviteten fortsätter detta intervjuliknande ramverk och den samtalsform som medföljer i form av fråga-svar. Svensson beskriver denna fas som ”faktasökande utfrågning”.¹¹⁸ I denna del befinner sig Susanna på helskärm, filmad rakt framifrån, mitten av bröstet och upp. Även Susanna får en kort personlig introduktion och i samma samtalstur en fråga om SVT:s tidigare beslut att ta bort avsnitten. Susanna förklarar rakt in i kameran varför SVT har valt att ta bort avsnitten, men pekar på att det är hennes redaktion som har tagit beslutet, men att hon i efterhand har sett avsnitten men indikerar att hon står bakom beslutet.

Exempel 4:

B: mmm (.) .hh å innan vi fortsätter prata tänkte ja att vi ska titta på eh eller vi säger så här först eh (.) hade du sett avsnitten innan du tog beslutet

S: .hhh nu var det min redaktion som tog beslutet så eh ja va inte me men ja har ju sett avsnitten nu eh i efterhand

B: men eh du såg som inte innan du tog beslutet att dom inte skulle ligga där ↑

S: nä de var min redaktion som såg ((LÄGGER HANDE PÅ BRÖSTET)) dom så ja personligen såg dom inte men min redaktion tittade på serien ↑ .hhh tyckte att dom här två (.) episoderna innehöll eh språkbruk då som vi inte vill stå för .hh å då tyckte vi också att serien fungerade .hh att se dom tie episoderna även fast vi plockade bort dom här två [men att man ändå»

B: [okej

¹¹⁶ Muntigl & Turnbull 1998, s. 230.

¹¹⁷ Muntigl & Turnbull 1998, s. 245.

¹¹⁸ Svensson 2001, s. 212.

S: »kan följa hela historien [å därför gjorde vi den här»
B: [+ah+

Genom Belindas presentation av Susanna är hon alltså ansvarig för beslutet och för SVT Arkiv, och får en *ansvarsroll*, som hon också själv upprätthåller. Däremot avsäger hon sig lite av ansvaret genom att förklara att redaktionen tog beslutet, men att hon håller med om beslutet. Här fördelar Susanna alltså *ansvarsrollen* till en hel grupp och inte bara sig själv. Svensson menar att detta är vanligt förekommande bland de med ansvarsroll att inte fullt ut acceptera sin tillskrivna roll, men att ”vad de tar avstånd ifrån är [...] snarast den tillskrivna graden av ansvar medan de inte kan neka till sina faktiska beslut eller sin sociala status”.¹¹⁹

För att förtydliga för tittarna och studiopubliken visas dessa omtalade rasistiska och homofoba inslagen från de två Bert-avsnitten. Efteråt faller en kort tystnad som bryts av Belinda då hon lyfter över ordet till Anders.

Exempel 5:

B »när du ser det rå [du börja skratta nu men eh (1.0) ser du
A: [ah
några problem me innehållet vi såg här
A: absolut inte mä klimpen eftersom ha han ä ju en idiot å kommer alltid vara en stor (1.0) idiot
[...]
A: »och det här återigen den (.) asså dä-dähär b-beskriver junte på nåt sätt (1.0) nån av våra fyra (.) manusförfattares eller regissörens .hh naturliga ordval av en me afro afroamerikan eller afrikanskt [ursprung (.) de e bert»
B: [nä (.) okej
A: »tretton år (.)vi har ju faktiskt tjuvtittat i hans bag i hans dagbok
B: mm
A: han dasså vi får ju direkt tillgång till vad han tänker å känner å tycker [(.)»
B: [ah
A: »å dessamma mä klimpen han e en idiot

Här ser vi ett exempel på att även Anders egna erfarenheter i form av *exempelroll* hotas när hans verk blir ställt till svars av Belinda. Här menar han att verket får stå för sig självt där karaktärerna i boken får ta ansvar för vad de själva säger. Här för Anders över ansvaret på karaktärerna i sin egen bok. Susanna avbryter inte här eftersom Belinda har sagt att hon ”börjar med Anders”, vilket indikerar att Susanna kommer komma till tals senare, vilket hon får när Belinda adresserar henne och summerande återger Anders åsikt. Inte förrän ganska långt in i samtalet tilltalar deltagarna varandra genom att Anders avbryter Susanna:

Exempel 6:

S: naa asså ja v-vi hade nog aldrig gjort den produktion som eh använder dom här (.) orden å som använder de här språket [även»
A: [men jo det har ni har ju gjort

¹¹⁹ Svensson 2001, s. 154.

S: »fast man ska porträtt-
A: ni har ju gjort de
S: även fast man ska p-
A: ni har ju gjort det
B: ah va menaru att dom har gjort de
A: asså d-den produktionen gjorde sån här svt drama

Detta är alltså ett exempel på att den tidigare intervjuliknande ramverket bryts. Fram tills nu har rollerna deltagarna emellan varit tydliga där Anders främst har innehaft en exempelroll och Susanna en ansvarsroll. Det som Anders gör i exempel 5 är att ställa Susanna till svars för SVT:s handlingar. Här kan man säga att Anders försöker stabilisera Susannas ansvarsroll, som han (antagligen) anser att hon försöker avsäga sig. Susanna förtydligar sin ståndpunkt och menar att de kanske inte skulle göra en sådan produktion idag. I och med Susannas svar förklarar hon vid ett tillfälle för Anders att han också har ansvar i frågan:

Exempel 7:

[...] det här språkbruket .hh men de ä ingenting som vi vill stå för idag och därför så gjorde vi den här bedömningen att vi bort det här .hhh sen hade vi ju kunnat göra så att vi inte visade serien alls»
A: ja ↑
S: »nu fick vi förfrågningar om den och kände att .hh det här var en bra kompromiss att ändå lägga ut tie episoder å att man kunde följa serien [ehm (.) men du ska ju veta att du som upphovsman]»
B: [mm
S: »möjlighet att säga åt oss att plocka bort serien om du tycker att de (.) e bättre att de e att de e ett dåligt val [vi har gjort att plocka bort de här två]»
B: [mm (1.0) men eh (.) a:h vi får se om [vi väljer de-
A: [mmm ja en av två uphovsmän [ja ja tar ju inga beslut å
B: [ja (.) men du Susanna eh (.) hur fattar ni de här besluten då (.) har ni liksom en linje där ni e konsekventa: .hh en mall ni följer (.) eh (.) eller e det från fall till fall=

Susannas påpekande om att Anders faktiskt också har ett *val* i frågan gör att han inte bara har en *exempelroll*, utan även får en viss *ansvarsroll*, där de argument som Anders dittills har fört inte är inom perspektivet för sitt eget ansvar i frågan. Enligt Goffmans utgångspunkt i det gemensamma upprätthållandet av roller är Susannas ansvarsöverföring ett hot dessa verksamhetsroller, vilket vi kan se i Anders sätt att försvara sin roll, då han menar att ”han bara är en av två uphovsmän” och ”inte tar några beslut”. Ett annat exempel på hur Susanna uttrycker ansvarsrollen är att hon visar sig vara en aktiv *lyssnare*, där hon också upprepar och förtydligar Belindas fråga som ställs till henne:

Exempel 8:

ÄLDRE SVART-VITT FILMKLIPP SPELAS I RUTAN. TVÅ MÄN I HATTAR SKÄMTAR OM KVINNOR PÅ ETT RÄTT OMODERNT SÄTT. SCEN TILLBAKA TILL DEBATTBORDET SOM BELINDA OCH SÖREN STÅR BAKOM

B: okej varför ligger det här kvar då (.) om du säger att (2.0) ni värnar om (1.0) ehm hur man (.)[pratar å (.) ((VÄNDER SIG TILL ANDERS))låt susanna]»
A: [ah hur pass eh hur pass motsvara dä värdegrunden
B: »svara

S: **ah .hh å då antar att du menar att de där är en förlegad kvinnoosyn** som vi också eller som vi inte heller borde porträttera på det här sättet mot barnen .hh jag hörde nämligen inte riktigt klipppet [men jag antar att det är det som-

B: [ja:: man jämförde då kvinnor me hästar och sa att gamla hästar [kan man i alla fall»

S: [ah

B: »sälja på marknaden det kan man inte me kvinnor [ens när de»

S: [ah

B: »har slutat avla [barn

S: [ah nä men .hh de här är en bedömning vi har gjort när vi la ut den där serien **ja e kan hålla med om att vi borde titta på de här igen** ja tror att hela den här diskussionen och debatten har gjort att vi ska titta över öppet arkiv över huvud taget å va vi har för innehåll .hhh

7.2.2.1 Oenighetshandlingar

Det vi kan se från exempel 4 där Susanna menar att hon (och redaktionen) tyckte att ”episoderna innehöll eh språkbruk då som vi inte vill stå för” är att Susanna använder sig av så kallade *motyrkande* i sin kritik av Anders verk. Motyrkandet kan vi även se i exempel 6 där hon säger att SVT ”hade nog aldrig gjort den produktion som eh använder dom här orden å som använder de här språket”. Enligt Muntigl & Turnbull är denna form av oenighetshandling den som är ”least face aggraving” men där handlingen ändå är ansiktshotande. De menar vidare att motyrkandet inte ”attack central aspects of the other’s self-image” men där de istället öppnar upp för en gemensam diskussion.¹²⁰

Det Susanna gör i exempel 4 och 6 är att linda in sin kritik genom en negativ artighetsstrategi för att försöka rädda sitt eget negativa ansikte men försöker också tillgodose Anders negativa ansiktsbehov. Anders negativa ansiktsbehov skulle kunna vara att inte bli kränkt för sin handling och sitt ställningstagande han nyss har uttryckt. Susanna försvarar SVT:s självbild men också deras eget agerande. Susannas *val* av artighetsstrategi utifrån sin *ansvarsroll* påverkas också troligtvis av krav från en tänkt publik. Brown & Levinsons påpekar att valet av artighetsstrategi kan ge belöning för talaren själv, där valet kan anses vara t.ex. att ”avoid the danger of beeing seen as a manipulator”.¹²¹ I exempel 6 där Anders avbryter Susanna kan vi se att Anders uttrycker en *utmaning* i förhållande till Susannas tidigare ståndpunkt. Här attackerar Anders Susannas och SVT:s agerande bland annat i meningen ”men jo det har ni ju gjort”, vilket är en attack på både deras negativa och positiva ansikten. Muntigl & Turnbull menar också att utmaningen attackerar direkt ”the competency of the other”.¹²²

¹²⁰ Muntigl & Turnbull 1998, s. 246.

¹²¹ Brown & Levinson 1987, s. 71.

¹²² Muntigl & Turnbull 1998, s. 244.

I exempel 5 kan vi se att Anders försöker försvara sitt eget positiva ansikte genom att använda en *motsägelse* när han får frågan om ”han ser några problem med innehållet”, då han svarar ”absolut inte mä klimpen eftersom ha han ä ju en idiot”. Detta kombinerar Anders med ett alternativ ståndpunkt genom ett *motyrkande* i meningen ”vi har ju faktiskt tjuvtittat i hans bag i hans dagbok”. I exempel 7 uttrycker Susanna ett ansiktshot mot Anders genom att påpeka hans roll i frågan. Hans svar på detta är att undvika sitt ansvar genom ett *motyrkande*, eftersom han här betonar alternativa ståndpunkter i meningen ”ja en av två upphovsmän ja jag tar ju inga beslut”. Precis som Muntigl & Turnbull påpekar har detta motyrkandet effekten att ”delaying and softening the disagreement”.¹²³

7.2.3 Problemet bekräftas av en expert

Den andra fasen inom kärnaktiviteten kallar Svensson för *problemets existens bekräftas av en expert* och har funktionen att ”verifiera problemets existens och betydelse på en mer övergripande nivå”.¹²⁴ Utfrågningen i den tidigare fasen förs under en stund fram tills att Belinda vill ”bredda lite” och presenterar två personer, Erik och Teysir, men utan att berätta om deras bakgrund.

När Erik och Teysir börjar tala får vi se i rutan en text med vilket syfte de är med i debatten. Erik Jersenuis är kulturredaktör på VLT och Teysir Subhi är mediestrateg och lärarstudent. Vi kan anta att de båda är med som *experter*. Viktigt i denna fas är att de rumsliga positionerna gör sig gällande mer än tidigare, då både Anders och Erik nu står till höger om Belinda och Teysir och Susanna (om än på helskärm på väggen) är på Belindas vänstra sida av podiet. Vi som betraktare kan då anta att åsiktsfördelningen befinner sig på vardera sida av debattledaren Belinda. Utifrån Goffmans definition av inramning och ’settingen’ kan sägas att dessa rumsliga positioner inom formatet också kan bidra till de roller som deltagarna gör gällande. De två inbjudna till Bert-debatten får alltså ordet fördelat av Belinda där de får uttrycka sin ståndpunkt. Efter att Belinda har presenterat namnen vänder sig Belinda till Teysir och summerar Teysirs åsikt i en fråga:

Exempel 9:

B: åh susanna stannar mä oss där på svt och lyssnar såklart .hh tessi

((MUSIKEN EBBAR UT))

T: du tycker att svt eh i det här fallet har tagit helt rätt beslut (.) [varför dä
[absolut ehmm
(.) först å främst vill ja säga att eh (.) debatten om huruvida svt skulle ta bort
hela serien eller två de de finner ja ganska orelevant [de e inte de»
B: [mm
T: »det handlar om .hh utan att ehh den här är en återkommande debatt sist var ju
debatterade de här om jan löövs [eh (.) eh böcker»
[...]

¹²³ Muntigl & Turnbull 1998, s. 244.

¹²⁴ Svensson 2001, s. 88-89.

Uteblivelsen av en utförlig muntlig presentation av Teysir gör att hon själv presenterar sin roll i sammanhanget. Både i exempel 9 och 10 ser vi starten på Teysirs beskrivning av hennes erfarenheter som debattör i liknande debatter, vilket gör att hon skapar sin egen definition av en *expert*, då hon också behandlar ämnet, inte bara som en enskild fråga, utan som en större struktur.

Exempel 10:

T: =precis och eh (.) vi har en återkommande debatt där konstnärer blir lite ledsna över att eh eh att dom menar på att de inte har sin konstnärliga frihet (.) men (.) det jag menar på e att konstnären har inte en rättighet att få ge ut sitt verk utan det e alltid eh den ansvariga utgivarens eh sista ord som gäller [...]

(.) i enlighet me public service att ha ett eh programutbud som genomsyras av alla människors lika värde .hh och vi vet idag å **ja föreläser väldigt mycket om eh rasistisk skollitteratur**

((VÄNDER SIG TILL BELINDA OCH SEN TILLBAKA TILL ERIK OCH ANDERS))

ja konstant kontaktas av elever (.) som hela tiden hittar rasistiskt innehåll de är alltså eleverna som upptäcker de här .hh tack å lov att de är *så fantastiska å ä så kritiska*

Efter Teysirs utläggning kommer Erik in i samtalet, genom att Belinda ger honom ordet:

Exempel 11:

E: =just det (.) .hja tycker att att de ä ett väldigt bra initiativ av svt att man har öppet arkiv (.) och här träder man nästan in som nån sorts kultur(.)arvsvårdare

[...]

E: ja tycker att det finns ett bildningsperspektiv i att få se de här serierna i sin helhet

[...]

E: därför så tycker ja att eh (.) som i de här sammanhanget så visar man hela man man gör alla avsnitten tillgängliga .hhh man skriver en text (.) man förklarar [hhh>>

B: [mmm

E: >>innehållet

Vad vi kan se här i exempel 11 är att Erik, som gick upp på scenen samtidigt som Teysir, också innehar en *expertroll*, eftersom han debatterar ämnet på en högre nivå. Däremot etablerar Erik inte sin expertroll lika explicit som Teysir gör.

7.2.3.1 Oenighetshandlingar

I exempel 9 kan vi se att Teysir använder sig av ett så kallat *irrelevansanspråk* då hon säger 'debatten om huruvida svt skulle ta bort hela serien eller två de de finner ja ganska orelevant'. Muntigl & Turnbull menar att *irrelevansanspråk* är den värsta sortens ansiktshot, då det "expresses pure opposition that limits any further discussion" och att det attackerar "the most fundamental social skill [...] that of making relevant conversational contributions".¹²⁵ Detta är en attack mot

¹²⁵ Muntigl & Turnbull 1998, s. 243.

Anders positiva och negativa ansikten, då *irrelvansanspråket* kritiserar både Anders åsikter och innehållet i hans debattinsats, men begränsar också hans möjligheter att senare fortsätta argumentera i samma spår. I exempel 10 kan vi se att Teysir indirekt kritiserar Anders positiva ansikte genom kommentaren 'vi har en återkommande debatt där konstnärer blir lite ledsna'. Teysir förhöjer också SVT:s positiva ansikte och negativa ansikte i både exempel 9 och 10 genom att försvara både deras perspektiv och handling. Exempel 11 visar att Erik förhöjer SVT:s positiva ansikte i meningen "de ä ett väldigt bra initiativ av svt att man har öppet arkiv". Han förhöjer också Anders positiva ansikte då han återupprepar Anders ståndpunkt att man borde ha kvar alla avsnitt men där man "skriver en text [och] förklarar innehållet".

7.2.4 Problemet debatteras

En annan fas som startar direkt efter är vad Svensson skulle kalla *problemet debatteras*. Vad som Svensson definierar som karakteriserande för denna fas är att "programledaren efterfrågar åsikter, ber om förtydliganden, fördelar ordet, osv" då programledarens uppgift är att förtydliga debattens olika åsikter.¹²⁶ Debatten tar fart i och med att den tidigare fasens ordfördelningsstruktur bryts av Teysir i exempel 12 nedan. I denna fas börjar deltagarna att tilltala varandra direkt där vi också kan se få inslag av uppbackningar deltagarna emellan.

Exempel 12:

- E: [...]inte förstår de som har varit (.) å vilka värderingar som genomsyrar samhälle då å vilka som kom till uttryck i serier eh (.) och eh därför så tycker ja att eh (.) som i de här sammanhanget så visar man hela man man gör alla avsnitten tillgängliga .hhh man skriver en text (.) man förklarar [hhh innehållet>>
- B: [mmm]
- E: >>(.) sen är de upp till föräldrar å barn att själva [bestämma om de vill titta>>
- B: [hantera de
- E: >>på de eller inte=
- T: =**ja tycker du pratar om den perfekta historielektionen**
- E: **mm**
- T: de e ju de det handlar om (.) så skulle en perfekt historielektion se ut eh hos mig som blivande historielärare .hh men inte i public service inte i när de handlar om populärkultur alltså ren underhållning .hh där barn inte kan ifrågasätta eller kritisera de här rasistiska innehållet=

Precis som i exempel 12 innehåller exempel 13 nedan också fler turer med samtidigt tal där bland annat förhöjd röststyrka är mer frekvent, till skillnad mot de tidigare faserna.

Exempel 13:

- B: [men vad ska dra gränsen då (.) ja tänker att de blir så [svårt åh
- E: [nåh asså ja tycker no (.) eh asså barn i mellanstadieåldern då som de här gäller [dom bör egentligen>>
- B: [mm

¹²⁶ Svensson 2001, s. 90.

E: » ha haft fått mä sig tillräckligt mycket dom har börjat läsa och reflektera för att kunna hålla en distans till de här materialet .hhh eh och eh-

B: dom e på nätet nästan»

E: [[ja dom ä på nätet-

A: [[ja ja visst xxx-

B: »dygnet runt tänkte ja säga

A: x ska censurera hela inne[hållet

T: [fast vi pratar inte [om bara om bert och sune vi pratar»

E: [nå (.) ah

T: »om [all populärkultur (.) ja som har (.) eh studerat de här skrivit extremt»

B: [mm

T: »mycket debattartiklar å va- pratat me väldigt många efter som ja föreläser om de här ja hittar (.) rasistiska stereo[typer»

A: [+ja dä ä xx»

T: »för barnböcker [för ett-åringar (.) hur ska en ett-åring»

A: [»ja: de är jättebra att du (.) de är ju en stor xx

T: »*kunna kunna eh se en nidbild x-

B: men de här ä ju inte en ettårings-

E: +nä det ä ingen+ ettårings utan hä [å hä- (1.0) mm

Vad vi kan se i exempel 13 att Teysir upprepar sin bakgrund som föreläsare för att återigen etablera sin roll som *expert* i debatten.

7.2.4.1 Oenighetshandlingar

I exempel 12 och 13 ser vi en samtalsmässig artighet från Eriks sida där hans (tilldelade) samtalstur bryts av Belinda men där han inte får plocka upp den igen eftersom Teysir tar över samtalet. Istället för att låta Erik göra klart sin samtalstur blir hans tur avbruten av Teysir, men där Erik signalerar att turen kan gå vidare till Teysir. Att avbryta enligt samtalsmässiga turer kan uppfattas som otrevligt, men för debatten mer normalt. Eriks acceptans att bli avbruten kan ses som en negativ artighetsstrategi eftersom det tillgodoser Teysirs negativa ansiktsbehov. Det Teysir gör är i kommentaren ”fast vi pratar inte bara om Bert och Sune” är att hon avlegitimerar hela den tidigare diskussionen genom detta *irrelevansanspråk*, vilket är ansiktshot mot Anders och Eriks positiva och negativa ansikten.

7.2.5 Ansvariga personer försvarar sig mot kritik

I början av kärnverksamheten verkade Susanna från SVT vara den ansvariga parten, medan fokuset skiftar under debattens gång. Svensson påpekar att ”liksom man kan ha åsikter om olika delar av ämnet kan man ha ansvar på olika nivåer”.¹²⁷ Ett exempel är när debatten tas till en högre nivå när problemet diskuteras utifrån ett större sammanhang, där bland annat Anders utsätts för kritik i sitt ställningstagande i debatten och blir här ansvarig för sitt *verk*:

Exempel 14:

¹²⁷ Svensson 2001, s. 91.

T: ja e tretti år gammal (.) ja hade alla bertböckerna ja älskade bert så att ja eh (.) *du-du pratar verkligen mä din publik nu (.) å ja kan säga så här att dom delarna som .hh hade de där rasistiska språkbruket de blev ja extremt (.) inte bara lessen över utan väldigt förvirrad [över som barn»

A: [men asså de här var [ju tv-serien»

[...]

A: men de ja kan ju inte ja har ju inget tolkningsföretråde för vad du [va du (.)»

T: [exakt (.) men du har ju [men du har ju ha-du har ju anta-antatt ett»

A: [men ja har ju män ja har ju- >>tolkningsföretråde hela tiden här=

A: =ja ja ja de [klart ja har tolk- tolkningsföretråde»

B: [mä sussanna ah

A: >>för allt [ja skriver

I exempel 14 talar Teysir inte i rollen som *expert*, utan från sina egna erfarenheter som barn och får här därför en *åsiktsroll*. Vad vi kan se i exemplet 14 är att åsikterna Teysir och Anders emellan krockar utifrån deras roller. Här talar båda utifrån en åsiktsroll.

7.2.5.1 Oenighetshandlingar

I början av exempel 14 kan vi se att Teysir använder sig av positivt ansiktsarbete gentemot Anders då hon menar att hon ”älskade Bert”, men kritiserar Anders negativa ansikte därefter genom att kritisera Bert-avsnitten. Anders använder sig här av ett motyrkande i meningen ”men asså det var ju tv-serien”. Det som Teysir gör när de argumenterar om tolkningsföretråde är att attackera Anders positiva och negativa ansikten genom ännu ett *irrelevansanspråk* medan Anders försöker försvara sina ansikten i meningen ‘det klart jag har tolkningsföretråde för allt jag skriver’. Anders försöker genom ett motyrkande också ge Teysirs åsikt validitet i meningen ”ja har ju inget tolkningsföretråde för vad du-”. Här försöker han tillgodose Teysirs positiva ansikte i viss mån.

7.3 AVSLUTNINGSFAS

Svensson pekar på de tidsramar som debattprogrammen förhåller sig till och menar att det förklarar varför deltagare avbryts eller skyndas på.¹²⁸ I avslutningsfasen introduceras problemet ofta återigen. I exemplet nedan får vi se att Belinda försöker styra samtalet, men då det inte fungerar försöker hon skynda på samtalet genom täta hummanden, vilket indikerar på en fasövergång för samtalet.

Exempel 15:

A: =ja ja ja de [klart ja har tolk- tolkningsföretråde»

B: [mä sussanna ah

A: >>för allt [ja skriver

B: [[ah

E: [[å kom ihåg att den histo- de ä tjugofem år tillbaka [nästa nu asså (.) så att de e inte nåt»

¹²⁸ Svensson 2001, s. 92.

B: [mm
E: »[asså som e nyproducerat
B: [mm (.) mm (.)

7.3.1 Problemet återintroduceras

Vanligt förekommande för denna fas är en återintroducering av frågeställningar som introducerades i början av debatten.¹²⁹ Nedan ser vi att detta görs genom ”påståenden som har framförts genom hela inslaget” och fördelar ordet till Susanna på SVT:

Exempel 16:

BELINDA VÄNDER SIG BORT FRÅN PANELDELTAGARNA. ERIK LER ÖVERDRIVET MOT TEYSIR

B: **Susanna eh ja tänkte avsluta mä dig** (.) kan de inte finnas eh nånting bra med just eh vi prata om att de e en del av historien ändå att de blir .hh svå:rt att själv säga var ska ni dra gränsen till slut[(.) va ska bort (.) å vilken grupp»
S: [mm (.) +harklar sig+
B: »tar man hänsyn till å inte så att säga [(.) eh ser du nån»
S: [mm

Efter att Susanna har återupprepat sin ståndpunkt var SVT och hennes redaktion står i frågan yttrar sig Anders och ifrågasätter Susanna:

Exempel 17:

A: men fanns (.) [ja menar hon ä ju inte heller har ju »
S: [ah
A: »inte heller liksom eh tolkningsrätt på [(.) ah du har»
B: [+men du kanske inte förstod frågan+
A: »ju all respekt aja (.) de förstår ja

7.3.1.1 Oenighetshandlingar

Vad vi kan se här i exempel 17 är att Anders uttrycker ett ansiktshot mot båda Susannas ansikten då han använder sig av ett så kallat *irrelevansanspråk* när han säger att Susanna inte har tolkningsrätt. Att Belinda avbryter med förhöjd röst och säger ”men du kanske inte förstod frågan” är ett *motyrkande* från hennes sida, där hon implicit menar att det finns anledningar till varför Anders ifrågasätter Susanna. Enligt Muntigl & Turnbull har yrkandet här funktionen att ge ”reasons for why speakers disagrees”.¹³⁰ Anders reaktion är att rädda sitt eget positiva ansikte genom meningen ”det förstår ja” och därigenom acceptera missförståndet. Det kan också ses som ett sätt att tillfredsställa Belindas negativa ansikte, hennes agerande att höja rösten och säga ifrån.

¹²⁹ Svensson 2001, s. 92.

¹³⁰ Muntigl & Turnbull 1998, s. 244.

7.3.2 Ämnet avslutas

Även fast intentionen var att detta skulle bli en avslutning, fortsatte debatten efter att Susanna svarade på Belindas frågor. Belinda ger här ett par slutliga ord till de resterande deltagarna men måste återigen upprepa debattens avslut:

Exempel 18:

S: både (.)bert och bobibitt ligger kvar ett tag [till så»
B: [o:kej (.) tack susanna
S: »får vi-
B: nåt kort slutord allihopa innan vi måste gå vidare till sockerskatt

Precis som i tidigare fall vill Anders återgå till sin exempelroll då han i slutkommentaren försöker avsäga sig den ansvarsroll han fått av de andra deltagarna:

Exempel 19:

A: »x x å sen film ja menar .hh ja har ju skrivit över hundasjuttio böcker och öh åh åh refererar man åks drar en slutsats kring mitt författarskap av två scener [från [mm
B:
A: » tv serie då då tycker ja att då (.) ah
B: okej ↓ (.) de [får bli slutord
E: [+ja ja måste bara balansera+ (.) de ä ju att skapa [-
T: [[SKRATTAR
B: [[*ku:p ku:p* ja
(LÄGGER EN HAND PÅ ERIKS ARM) okej [(.) tack så mycket»
E: [SKRATTAR
B: »vi ska *byta ämne haha* (.) x tack

Vad vi kan se här är att debatten avslutas mitt i en diskussion, vilket Svensson påpekar är vanligt. Svensson menar att detta antyder på att ”debatten fortsätter” och att det viktiga med debatten är ”samtalet i sig och inte att nå en lösning, utan att låta olika åsikter höras och konkurrera med varandra”.¹³¹

7.3.2.1 Oenighetshandlingar

I exempel 18 ser vi att Belinda vill gå vidare i debatten och avbryter därför Susanna som väljer att inte fortsätta sin tur utan tystnar istället. Detta kan ses som en negativ artighetsstrategi för att tillgodose Belindas behov av samtalsmässig frihet att tala, alltså hennes negativa ansikte. I exempel 19 kan vi se att Anders försöker ta tillbaka sin exempelroll och avsäga sig sitt ansvar för sitt verk. Här attackerar Anders indirekt Teysir och de åsikter hon har lagt fram under debatten. Hans uttalande här indikerar att han inte tycker att åsikterna mot hans verk är relevanta till fullo - att man inte kan dra en slutsats kring hans författarskap på grund av två scener. Här använder Anders sig av ett *irrelevansanspråk*. Denna oenighetshandling kan här ses enligt Muntigl & Turnbull som ett sätt

¹³¹ Svensson 2001, s. 94.

att ”closing off discussion rather than to opening up issues for negotiation”.¹³² Det som Belinda gör i samma exempel är genom att avbryta Erik med ett vänligt läte ’*ku:p ku:p*’ och leendes lägga en hand på hans arm är en positiv artighetsstrategi ämnat att rädda Eriks positiva ansikte.

8. Slutsatser och sammanfattning

De verksamhetsroller som jag kan finna i debatten innehåller alla de roller som Svensson presenterar i sin avhandling - expertroll, åsiktsroll, exempelroll och ansvarsroll.¹³³ Mina resultat visar att vissa av deltagarna i debatten förhåller sig till sin initiala roll, tilldelad av programledaren eller inte, under hela debatten. Dessa är Erik Jersenuis i sin expertroll och Susanna Balsvik i sin ansvarsroll. Mina resultat bekräftar Svenssons tolkning av ansvarsrollen. Susanna byter aldrig riktigt roll men försöker avsäga sig den i viss mån, precis som Svensson menar är vanligt förekommande.¹³⁴ Dessa två är de som också använder sig av artighetsstrategier gentemot de andra deltagarna.

De andra två deltagarna, Anders och Teysir, växlar mellan olika roller under debattens gång. Rollerna stabiliseras och skiftar genom ansiktshotande språkhandlingar från andra deltagare. Anders byter roll rätt snabbt i början (från exempelroll till åsiktsroll), men återgår igen, medan för Teysir blir rollbytet en effekt av debattens upptrappning i fasen *ansvariga personer försvarar sig mot kritik* där hon inte längre uttalar sig som expert. Anders arbetar också med att inte anta ansvarsrollen. Här använder han sig ofta av strategin motyrkande, för att få bevara sin roll. I slutet när han kritiserar Susanna för att ’inte ha tolkningsföreträde’ och när han menar att ’man inte kan dra en slutsats kring hans författarskap av två scener’ använder han däremot irrelevansanspråk för att få stabilisera sin exempelroll.

Deltagarnas sätt att bevara och försvara sina roller verkar höra samman med deras sätt att använda ansiktsbevarande strategier eller ansiktshotande oenighetsstrategier mot någon annan. Ansiktsarbete används alltså både för att försvara sitt eget ansikte men också för att attackera någon annans ansikte. Precis som Hinck & Hinck menar kan jag se att ansiktsarbetet att försvara sina ansikten oftast är på bekostnad av någon annans arbete att behålla sitt positiva ansikte.¹³⁵ Utifrån Goffmans teori om att deltagarna upprätthåller roller efter situationens krav kan jag ändå dra slutsatsen att

---

¹³² Muntigl & Turnbull 1998, s. 244.

¹³³ Svensson 2001, s. 148.

¹³⁴ Svensson 2001, s. 154.

¹³⁵ Hinck & Hinck 2002, s. 236.

ingen av deltagarna har gått utanför gränsen för vad *debattformatet* kan acceptera och vad vi förväntar oss av dem. Utifrån denna aspekt kan vi dra slutsatsen att de medverkande har förhållit sig till sina och andras verksamhetsroller.

Mina resultat visar att strukturen och dess olika faser i debatten påverkar samtalet. Precis som Svensson påpekar kan tv-debatten som institutionellt samtal analyseras utifrån dessa faser och sekvenser.¹³⁶ Faserna i debatten medför alltså samtalsmässiga restriktioner och möjligheter för deltagarna. Det sker fler ansiktshot och oenighetshandlingar ju närmare slutet av debatten kommer. I de begynnande faserna *problemet exemplifieras av någon drabbad och ansvariga personer försvarar sig mot kritik* samt *ämnet bekräftas av en expert* är inte avbrotten och de värsta ansiktshoten lika frekventa som när deltagarna börjar tilltala varandra. Precis som Hutchby menar är debattens samtalsstruktur viktig för hur deltagarna tilltalar varandra. Eftersom svaren och samtalsturerna i början av debatten inte är på direkt varandra följande enligt vanliga turtagningsregler, så tenderar inte deltagarna att tilltala varandra direkt heller.¹³⁷ Här har debattledaren rollen att tilldela deltagarna frågor, vilket bidrar till denna samtalsstruktur. Faserna är relevanta utifrån de samtalsstilar som finns inom dem. Man kan säga att faserna *i sig* är inramningen för de oenighetshandlingar som uttrycks och hur frekventa de är. Utifrån en CA-analys kan jag till exempel se att avbrott och samtida tal är mer frekventa under debattens sista faser.

Utifrån Brown & Levinsons artighetsstrategier är det väldigt sällan deltagare använder artighet i debatten för att undvika konflikt. Generellt har artighetsteorin varit svårapplicerad i ett format där konflikt är norm. Men det finns tillfällen där artighet faktisk sker. Generellt verkar faktorn vara debattledaren. Alla deltagare har visat respekt för Belinda som programledare. Detta verkar vara ett sätt att förhöja deltagarens eget positiva ansikte, att visa upp en positiv självbild. Detta verkar vara ett resultat av att tillgodose Belindas negativa ansikte, hennes val av samtalshandlingar som debattledare. Belinda i sin roll som programledare har uppgiften att byta ämne, ge ordet till någon eller tysta någon som talar. I målet att presentera sig själv som en god samtalsdeltagare för publiken verkar acceptansen för Belindas samtalshandlingar vara ett sätt för varje samtalsdeltagare att förhöja sitt eget positiva ansikte. De olika verksamhetsrollerna verkar också i viss mån påverka det ansiktsarbete som samtalsdeltagarna använder. Susanna har i sin ansvarsroll använt sig av artighet i vidare utsträckning än de andra samtalsdeltagarna, vilket torde vara i ansvarsrollens intresse.

---

¹³⁶ Svensson 2001, s. 79.

¹³⁷ Hutchby 2006, s. 27.

Anders i sin exempel/åsiktsroll försvarar ofta sitt positiva ansikte genom att kritisera andras handlingar eller deras samtalshandlingar, alltså de andras negativa ansikten.

En kritik av Brown & Levinsons artighetsteori är deras utgångspunkt att alla människor är rationella och tar förnuftiga beslut genom artighetsstrategier. Artighetsstrategier kan också bli svårapplicerade utifrån en kontext där faktorer som inte är synliga på ytan spelar in. Dessutom verkar artighetsstrategier inte ta hänsyn till tidigare händelser utan är en metod som är mer effektiv utifrån korta, enskilda replikskiften. Likadant gäller för Muntigl & Turnbells samtalsstudie, där oenighetshandlingar som teoretisk metod är svåranalyserad i debattformatet, också på grund av att metoden också grundar sig på enskilda replikskiften.

Att analysera deltagarnas ansiktsarbete i debattformatet har varit metodprövande. Användningen av samtalsanalys, verksamhetsteoretiskt perspektiv, artighetsstrategier och oenighetshandlingar i kombination kräver en stor teoretisk ram men har i slutändan fungerat i strävan att besvara mina frågeställningar.

9. Förslag på vidare forskning

En aspekt av min studie är självfallet mer forskning utifrån ett större material. Exempelvis tar Hinck & Hincks studie upp frågan om mottagarperspektivet. Hur påverkar samtalsavbrott mottagandet av hur tittarna uppfattar deltagarna i debatten? Och hur pass viktigt är detta för dem? En större analys utifrån olika sorters debatter och deras verksamheter vore mottagarperspektivet intressant utifrån aspekten var gränserna går för samtalsöverträdelser.

En annan aspekt som jag inte har analyserat nämnvärt i min uppsats är hur interaktionen ändras när en samtalsdeltagare inte befinner sig på plats, utan över länk. De tillfällen där Susanna Balsvik talade fick vi också se henne tittandes rakt in i kameran, till skillnad mot de andra samtalsdeltagarna som vi endast betraktar. Här har vi som tittare fått en direkt kontakt med henne och hennes budskap. Gynnas dessa personer av att befinna sig på länk? Ändras interaktionen mellan studiodeltagarna och länkdeltagarna? Utifrån denna utgångspunkt skulle fortsatt forskning vara intressant, speciellt i takt med den snabba digitaliseringen och dess olika verktyg vi människor använder för att kommunicera.

Ett annat perspektiv som jag inte heller har tagit upp i min uppsats är frågan om genus och samtal i debattformatet. Finns det skillnad mellan män och kvinnor när det kommer till roller och makt samt utövandet av samtalsavbrott, artighetsstrategier och oenighetshandlingar? Utifrån ett mottagarperspektiv vore här också intressant att se hur publiken bedömer dessa gäster utifrån kön.

Som nämnts tidigare skulle en mer träffsäker metod för att analysera debattformatets samtal behövas. Muntigl & Turnbolls teoretiska metod har fungerat, men här skulle ett enklare analysverktyg för debattformatets annorlunda strukturella upplägg behövas gällande den varierande turtagningen och de olika samtalsstilarna. Sammanfattningsvis kan samtalsanalys och verksamhetsroller ligga till grund för mer djupgående studier av debattformatets specifika kommunikationsstruktur.

10. Källor

Tryckta Källor

Brown, Penelope & Levinson, Stephen, *Politeness. Some universals in language usage*, (Cambridge: Cambridge University Press, 1987).

Goffman, Erving, *Jaget och maskerna. En studie i vardagslivets dramatik*, 5 uppl. (Stockholm: Nordstedts, 1959).

Goffman, Erving, *Forms of talk*, 3 uppl. (University of Pennsylvania: Philadelphia, 1981).

Hinck, Edward & Hinck, Shelly, "Politeness strategies in the 1992 vice presidential and presidential debates", *Argumentation and advocacy* (4) (2002), s. 234-250.

Hutchby, Ian, *Media talk. Conversation Analysis and the Study of Broadcasting*, (England: Open University Press, 2006).

Muntigl, Peter & Turnbull, William, "Conversational structure and facework in arguing", *Journal of Pragmatics* 29 (1998), s. 225-256.

Norrby, Catrin, *Samtalsanalys. Så gör vi när vi pratar med varandra*, 3 uppl. (Lund: Studentlitteratur, 2014).

Svensson, Christian, *Samtal, deltagande och demokrati i svenska TV-debattprogram*, doktorsavhandling (Linköping: Linköpings universitet, 2001).

Weiner, Gudrun, *Att strida med ord. En kritisk retorikanalys av politiska talkshows i tysk tv*, doktorsavhandling (Örebro: Örebro universitet, 2006).

Elektroniska källor

Svt Play, *Opinion Live säsong 3 Tor 12 okt 22:00*, u.å., <https://www.svtplay.se/video/15467175/opinion-live/opinion-live-sasong-3-12-okt-22-00?start=auto&tab=2017>, [hämtad 2017-11-11].

Svt Play, *Opinion Live*, u.å., <https://www.svtplay.se/opinion-live>, [hämtad 2017-11-11].

Nationalencyklopedin, u.å., <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/enkel/debatt> [hämtad 2017-11-28].

Otryckta källor

E-postkontakt med SVT:s Tittarservice, [2017-12-12].

Bilaga

START 17:44 IN I PROGRAMMET

MUSIKSLINGA MELLAN TIDIGARE DEBATT OCH KOMMANDE DEBATT. FILMNING I FÅGELPERSPEKTIV ÖVER BORDET. PÅLAGD 'CAPTION'-TEXT: "ÄR DET RÄTT ATT STOPPA VISSA AVSNITT AV BERT?" OCH "TA STÄLLNING I VÅRT LIVEFLÖDE SVT.SE/OPINION". MUSIK EBBAR UT. BELINDA NU I FOKUS FRÅN MIDJAN OCH UPP, TALAR DIREKT IN I KAMERAN

B: +ja+ tvserien (.) bert kanske många minns den gick ju i tolv avsnitt på svt nittonhundra nittifyra .hh men när svt då:s playtjänst öppet arkiv ska ska lägga serien där så saknas två avsnitt .hh å detta berodde på att svt (.) anser att innehållet i avsnitten är rasistiskt och homofobiskt .hh de här ska vi prata om nu ↑ .eh anders jakobsson ((VÄNDER SIG TILL HÖGER I BILD))
(1.0) välkommen hit

UTZOOMNING DEBATTPANEL

(.) du e en av två författare till bertböckerna ↑ =

A: =till bertböckerna=

B: =ja: vi ska säga de att ni ä ju inte (.) manusförfattarna till serien men de e ju bas[erat

A: [a de e (.) ja å sören som sen är det två till»

B: just de de ä ju två till

A: »som va [de

B: [så ni ä fyra

A: så vare [+HARKLAR SIG+

B: [okej (.) ja (.) hur reagerade du på svts beslut då när du hörde om det att man inte lägger då två avsnitt

A: ja fick först höra de på twitter på morronen (.) ja va ju hemma å +HARKLAR SIG+ vabba en av mina barn å .hh tänkte ha mäj en skön liten fredagsmys me fyra av mina +ungar+ och öh hh ja s-så slängde ja iväg ett en f-fråga till eh pu-på eh twitter då[eh men»

B: [mm

A: »eh .hh ja fick inge svar (.)[från dem

B: [va vare du ville fråga svt då=

A: =+nämen+ ba varför dom hade gjort de

B: mmm

A: asså varför de hade lyft ut två av (1.0) två avsnitt av tolv

B: mmm

A: eh (.)som upphovsman så känns det (.) oerhört (1.0) märkligt

B: mmm

A: [att ah-»

B: [att de inkräktar i [eran

A: [»+nä+ ja men asså antingen så visar man
eh hela →
B: mmm
A: eh hh å på dom eh avsnitten kanske nån form av eh .hh
varnings alltså det här innehåller dä å dä å dä ↑
B: mmm
A: om +HARKLAR SIG+ man tycker de (.) behövs .hh
B: mmm
A: eller så tar man bort hela serien
B: mm okej (.) [mm
A: [de e ju ungefär som att säga h-hej belinda ja
vill ge dig en bok ((ANDERS BÖRJAR ROTA I INNERFICKAN OCH TAR
FRAM EN BOK))
B: mm
A: här skaru få en bok (.) av mej
B: mm
A: en berts (.) dagbok
B: haha ah *smart* ((LER OCH TITTAR IN I KAMERAN))
A: smart
B: där fick du [in den
A: [nämen vänta lite hh de e nåra kapi[tel här som»
B: [mm
A: »ja inte gillar som kan va lite käns[liga å de så nu river»
B: [mm
A: »ja ut ((RIVER UT PAPPER UR BOKEN))
B: mmm
A: så ((SLÄNGER PAPPER PÅ BORDET))
B: det låter ju som att du tycker det är nån typ av [censur ju
A: [t-trevlig
trevlig läsning

INZOOMNING NÄR ANDERS RÄCKER ÖVER BOKEN FRAMFÖR BELINDA OCH
KLAPPAR PÅ BOKEN

B: +ah+
A: mmm
B: .hh ska vi se om vi kan eh ta den då me svt [eh vi ska»
A: [+ja+ ↑
»välkomna till programmet då susanna balsvik som e
planeringschef på svt å även ansvarig utgivare för just öppet
arkiv ↓ .hhh ehh ja (.) om vi ska börja me då varför tog ni
beslutet att inte lägga de här två avsnitten (.) eh i öppet
arkiv

SUSANNA VISAS PÅ LÄNK PÅ BILDSKÄRM TILL VÄNSTER

S: .hh de va +HARKLAR SIG+ precis som du sa att de e (.) dom här
två avsnitten dom innehåller nedsättande (.) språkbru:k som

eh riskerar att eh att kännas kränkande för vissa delar av vår publik .hh [och eftersom det dessutom är ett»

B: [mm

S: »barnprogram så har vi ju ett extra ansvar att .hh att vara noga med vad vi lägger ut till publiken i våra tjänster

B: mmm (.) .hh å innan vi fortsätter prata tänkte ja att vi ska titta på eh eller vi säger så här först eh (.) hade du sett avsnitten innan du tog beslutet

S: .hhh nu var det min redaktion som tog beslutet så eh ja va inte me men ja har ju sett avsnitten nu eh i efterhand

B: men eh du såg som inte innan du tog beslutet att dom inte skulle ligga där ↑

S: nä de var min redaktion som såg ((LÄGGER HANDEN PÅ BRÖSTET)) dom så ja personligen såg dom inte men min redaktion tittade på serien ↑ .hhh tyckte att dom här två (.) episoderna innehöll eh språkbruk då som vi inte vill stå för .hh å då tyckte vi också att serien fungerade .hh att se dom tje episoderna även fast vi plockade bort dom här två [men att »

B: [okej

S: »man ändå kan följa hela historien [å därför gjorde vi den»

B: [+ah+

S: » här bedömningen då=

B: =vi ska titta då på de som inte ä mä då så tittarna också kan göra en bedömning om vad de är vi pratar om (.) det kommer här

21:25-22:12 BERT-VIDEOKLIPP VISAS. EFTERÅT ÄR STÄMNING LITE SISÅDÄR BLAND DELTAGARNA PGA KLIMPENS BÖG- OCH HITLERSKÄMT

B: (.) ah (.) ja tänker börja me dig [då anders»

A: [haha

B: »när du ser det rå [du börja skratta nu men eh (1.0) ser du

A: [ah

några problem med innehållet vi såg här

A: absolut inte mä klimpen eftersom ha han ä ju en idiot å kommer alltid vara en stor (1.0) idiot

B: mm

A: oavsett om man skriver ett (.) tv-avsnitt nittonhundranittifyra eller om man skriver en bok tjuguhundr[a-

B: [han skulle vart sån här även-

A: ja det klart [han å vi»

B: [ah

A: »måste ju [också-

B: [de andra då me bert

A: förlåt

B: me bert då me blackfejset [å att han säger-

A: [ehh skulle ja skriva den idag

skulle ja inte ha å å ja vet [junte vi var ju ett gäng på»

B: [mm
 »fyra personer också så våran eminente regissör tomas
 alfredsson .hh som numera jobbar i ho ↑ llywood

B: mmm

A: hhhö som som eh som står för innehållet och eh mmm (.) då
 asså ord f-förändras ju asså [me det har ju gått nästan ett»

B: [mm
 »kvarts se:käl»

B: mmm

A: »och det här återigen den (.) asså dä-dähär b-beskriver junte
 på nåt sätt (1.0) nån av våra fyra (.) manusförfattares
 eller regissörens .hh naturliga ordval av en me afro
 afroamerikan eller afrikanskt [ursprung (.) de e bert»

B: [nä (.) okej

A: »tretton år (.)vi har ju faktiskt tjuvtittat i hans bag i hans
 dagbok

B: mm

A: han dasså vi får ju direkt tillgång till vad han tänker å
 känner å tycker [(.) å dessamma mä klimpen han e en idiot

B: [ah

B: ah [.hh okej susanna du hör Anders här säga till exempel att»

A: [man kan xx gå säga massa x

B: »klimpen e en idiot [han hade uttryckt sej såhär idag å»

S: [mm

B: »(.) .hh det finns ju andra som gör också (.) va e de
 problematiska [me derå att visa de för (.) målgruppen»

S: [mm

S: naa asså ja v-vi hade nog aldrig gjort den produktion som eh
 använder dom här (.) orden å som använder de här språket
 [även»

A: [men jo det har ni har ju gjort

S: »fast man ska porträtt-

A: ni har ju gjort de

S: även fast man ska p-

A: ni har ju gjort det

B: ah va menaru att dom har gjort de

A: asså d-den produktionen gjorde sån här svt drama

B: ah okej ↓

S: a absolut ja ba menar att vi inte skulle göra de idag .hhh ja
förstår att de här kanske gjordes då för tjugofem år sen å
 att man då på den tiden kanske tyckte de va fajn att använda
 det här språkbruket .hh men de ä ingenting som vi vill stå
 för idag och därför så gjorde vi den här bedömningen att vi
 ville plocka bort det här .hhh sen hade vi ju kunnat göra så
 att vi inte visade serien alls»

A: ja ↑

S: »nu fick vi förfrågningar om den och kände att .hh det här
 var en bra kompromiss att ändå lägga ut tje episoder å att
 man kunde följa serien [ehm (.) men du ska ju veta att du»

B: [mm

S: » som upphovsman har möjlighet att säga åt oss att plocka bort serien om du tycker att de (.) e bättre att de e att de e ett dåligt val [vi har gjort att plocka bort de här två»

B: [mm (1.0) men eh (.) a:h vi får se om [vi väljer de-

A: [mmm ja en av två upphovsmän [ja ja tar ju inga beslut å

B: [ja (.) men du Susanna eh (.) hur fattar ni de här besluten då (.) har ni liksom en linje där ni e konsekventa: .hh en mall ni följer (.) eh (.) eller e det från fall till fall=

S: =nä (.) ja: de de e mycket från fall till fall de e: ganska svåra bedömningar när vi tittar på eh gammalt material ur arkivet så de e från fall till fall [å den här delen å ja»

B: [okej

S: »har en redaktion som gör det här [så att»

B: [ah

S: ».hh i det här fallet [gjorde man den här bedömningen»

B: [i- (1.0) ja

S: »om det var rätt eller [fel

A: [[*ohörbart men typ upprörd*

B: [[ja vi ska titta på ett exempel som också ligger i öppet arkiv under samma genre då som Bert de e då (.)[ett eh»

S: [ja

B: » litet öh utklipp här när två herrar jämför kvinnor me gamla hästar i bombibitt (.) genre barn

ÄLDRE SVART-VITT FILMKLIPP SPELAS I RUTAN. TVÅ MÄN I HATTAR SKÄMTAR OM KVINNOR PÅ ETT RÄTT OMODERNT SÄTT. SCEN TILLBAKA TILL DEBATTBORDET SOM BELINDA OCH SÖREN STÅR BAKOM

B: okej varför ligger det här kvar då (.) om du säger att (2.0) ni värnar om (1.0) ehm hur man (.)[pratar å (.) ((VÄNDER SIG TILL ANDERS))låt susanna svara

A: [ah hur pass eh hur pass motsvara dä värdegrunden

S: ah .hh å då antar att du menar att de där är en förlegad kvinnosyn som vi också eller som vi inte heller borde porträttera på det här sättet mot barnen .hh jag hörde nämligen inte riktigt klipppet [men jag antar att det är det som-

B: [ja:: man jämförde då kvinnor me hästar och sa att gamla hästar [kan man i alla fall»

S: [ah

B: »sälja på marknaden det kan man inte me kvinnor [ens när de»

S: [ah

B: »har slutat avla [barn

S: [ah nä men .hh de här är en bedömning vi har gjort när vi la ut den där serien ja e kan hålla med om att vi borde titta på de här igen ja tror att hela den här diskussionen och debatten har gjort att vi ska titta över öppet arkiv över huvud taget å va vi har för innehåll .hhh ehm även serien bert har ju en del eh (.) föråldrad kvinnosynsscener och eh därför har jag också funderat över den faktiskt ehm (.) av den anledningen också att fundera på om vi verkligen ska ha kvar hela serien som vi har den nu eller de tio episoderna som vi har nu [.hh +HARKLAR SIG+ så»

B: [okej (.) stanna kvar[me oss (.) ah

S: »så vi får nog se [över våra beslut hela tiden

A: [+xxxxx+ också en annan aktuell sak som ja idag när ja har varit hemma å vabba mä min mä min tre åt halftåring .hhh +HARKLAR SIG+ de här med kulturell appropriering att man då gör narr av en annan kultur eller [etnicitet →»

B: [mm

A: ».hhh ja titta på pippi lå:ngstrump (1.0) .hh och eh där då de satt en vit medelålders man å satt å spelade på en bongotrumma och ss- och eh .hh föreställde nån polynesier eller mikronesier och de e också där liksom va va ska dä också börjas petas i att man ska .hh ta bort eh pippi [för»

B: [mm

A: »att han är då (.) [kung eller hööh

B: [vi får prata vidare vi kan bredda lite [ja»

A: [ja just dä

B: »ska faktiskt välkomma två gäster [till»

A: [ah (.) tycker ja

B: »vi har erik jersenius och eh teysir subhi kan ni komma upp här (.) en applåd (.) hehe

APPLÅDER. OPINION LIVES MUSIKTRUDELUTT SPELAS

B: åh susanna stannar mä oss där på svt och lyssnar såklart .hh tessi

((MUSIKEN EBBAR UT))

du tycker att svt eh i det här fallet har tagit helt rätt beslut (.) [varför dä

T: [absolut ehmm (.) först å främst vill ja säga att eh (.) debatten om huruvida svt skulle ta bort hela serien eller två de de finner ja ganska orelevant [de e inte de»

B: [mm

T: »det handlar om .hh utan att ehh den här är en återkommande debatt sist var ju debatterade de här om jan löövs [eh (.) eh böcker»

B: [ja just
det (.) jan löövs barnböcker
T: »som förlaget inte ville inte ville trycka eh upp igen då=
B =de ville att han skulle rita om=
T: =revidera=
B =ah=
T: =precis och eh (.) vi har en återkommande debatt där
konstnärer blir lite ledsna över att eh eh att dom menar på
att de inte har sin konstnärliga frihet (.) men (.) det jag
menar på e att konstnären har inte en rättighet att få ge ut
sitt verk utan det e alltid eh den ansvariga utgivarens eh
sista ord som gäller och här har vi svt ↑ då som har ett
uppdrag (.) i enlighet me public service att ha ett eh
programutbud som genomsyras av alla människors lika värde .hh
och vi vet idag å ja föreläser väldigt mycket om eh rasistisk
skollitteratur

((VÄNDER SIG TILL BELINDA OCH SEN TILLBAKA TILL ERIK OCH ANDERS))

ja konstant kontaktas av elever (.) som hela tiden hittar
rasistiskt innehåll de är alltså eleverna som upptäcker de
här .hh tack å lov att de är *så fantastiska å ä så kritiska*
A: mm
T: eh å vi har problem där vi vet att (.) exotifierande och
rasistiska stereoptis- eh eh [stereopti eh stereotyper»
B: [stereotyper
T: »av rasifierade (.) de leder till dåli självkänsla hos barn å
ungdomar (.) de leder till sämre skolresultat (.) de befäster
å upprätthåller en (.) strukturell rasism (.) som även
påverkar vårt rättsväsende jag menar idag har vi en
ickefungerande hatbrottslagstiftning [där
B: [mmm jag ska [ba ah mm
T: [ah (.)där
till exempel bara endast sju procent av alla x fobiska eh
(.) hatbrott xx uppklaras [så att-
B: [Erik va säger du om det härå (.)
för vi pratar om såhär eh om det e rasistiskt homofobiskt »är
en fråga då« men ska de då bort (.) va säger du=
E: =just det (.) .hja tycker att att de ä ett väldigt bra
initiativ av svt att man har öppet arkiv (.) och här träder
man nästan in som nån sorts kultur(.)arvsvårdare .hh eh och
så här ser historien ut ehh bert e skapad såhär (.) en gång i
tiden .hh och (.) ja tycker att det finns ett
bildningsperspektiv i att få se de här serierna i sin
helhet .hhh vi kan inte förstå (.) var vi är idag (1.0) om vi
inte förstår de som har varit (.) å vilka värderingar som
genomsyrar samhälle då å vilka som kom till uttryck i serier
eh (.) och eh därför så tycker ja att eh (.) som i de här
sammanhanget så visar man hela man man gör alla avsnitten
tillgängliga .hhh man skriver en text (.) man förklarar [hhh»
B: [mmm

E: »innehållet (.) sen är de upp till föräldrar å barn att själva [bestämma om de vill titta på de eller inte=
 B: [hantera de
 T: =ja tycker du pratar om den perfekta historielektionen
 E: mm
 T: de e ju de det handlar om (.) så skulle en perfekt historielektion se ut eh hos mig som blivande historielärare .hh men inte i public service inte i när de handlar om populärkultur alltså ren underhållning .hh där barn inte kan ifrågasätta eller kritisera de här rasistiska innehållet=
 B: =men va händer å andra sidan om vi inte skildrar de då om vi inte skildrar verkligheten som den ser ja tänker klimpen skulle kunna finnas på vilken skolgård som helst (.) å här ser vi ju i å försej att folk skruvar lite på sig åh .hh eh (.) va e problemet med att skildra de då

((TEYSIR VÄNDER SIG EFTER BELINDAS FRÅGA TILL ANDERS OCH ERIK))

T: .hh de e en sak att skildra de men de beror på vilket sammanhang (.) man kan skildra saker å ting man kan skildra rasism utan att använda rasistiska uttryck .hh de e inte första gången de har gjorts å de kommer inte va sista gången heller .hh såatt eh den här moderniseringen sker ju på alla fronter i vårt samhälle tack vare att vi vet bättre (.) vi har mer forskning inom den här sektorn .hh eh vi har en modernisering som pågår inom alla förlag så de här [är ingenting nytt
 B: [men vad ska dra gränsen då (.) ja tänker att de blir så [svårt åh
 E: [näh asså ja tycker no (.) eh asså barn i mellanstadieåldern då som de här gäller [dom bör egentligen ha haft fått mä sig tillräckligt»
 B: [mm
 E: »mycket dom har börjat läsa och reflektera för att kunna hålla en distans till de här materialet .hhh eh och eh-
 B: dom e på nätet nästan»
 E: [[ja dom ä på nätet-
 A: [[ja ja visst xxx-
 B: »dygnet runt tänkte ja säga
 A: x ska censurera hela inne[hållet
 T: [fast vi pratar inte [om bara om»
 E: [nä (.) ah
 T: »bert och sune vi pratar om [all populärkultur (.) ja som»
 B: [mm
 T: »har (.) eh studerat de här skrivit extremt mycket debattartiklar å va- pratat me väldigt många efter som ja föreläser om de här ja hittar (.) rasistiska stereo[typer»
 A: [+ja dä ä xx»
 T: »för barnböcker [för ett-åringar (.) hur ska en ett-åring»

B: [Anders vill du svara på de (.) ah
A: »(.)de var ju tv-[serien-
T: [amen tv-serien också
A: var- var fanns det i böckerna nånstans vi har överhuvud taget
aldri haft mä nånting [x x x
T: [amen ta den här scenen till exempel
[(.) hur tror du att jag reagera på den (.)»
A: [+amen de var ju+-
T: »när ja såg den som barn [(.) som älskade bert
A: [men de ja kan ju inte ja har ju
inget tolkningsförelräde för vad du [va du (.) men ja har ju»
T: [exakt (.) men du har ju
men du har ju ha-du har [ju anta-antatt ett»
A: [män ja har ju-
»tolkningsförelräde hela tiden här=
A: =ja ja ja de [klart ja har tolk- tolkningsförelräde»
B: [mä sussanna ah
A: »för allt [ja skriver
B: [[ah
E: [[å kom ihåg att den histo- de ä tjugofem år
tillbaka [nästa nu asså (.) så att de e inte nåt »
B: [mm
E: »[asså som e nyproducerat
B: [mm (.) mm (.)

BELINDA VÄNDER SIG BORT FRÅN PANELDELTAGARNA. ERIK LER ÖVERDRIVET
MOT TEYSIR

B: Susanna eh ja tänkte avsluta mä dig (.) kan de inte finnas eh
nånting bra med just eh vi prata om att de e en del av
historien ändå att de blir .hh svå:rt att själv säga var ska
ni dra gränsen till slut [(.) va ska bort (.) å vilken grupp»
S: [mm (.) +harklar sig+
B: »tar man hänsyn till å inte så att säga [(.) eh ser du nån»
S: [mm
B: »svårighet i de
S: .hh ja ja de e hela tiden svåra bedömningar å de e de
verkligen (.) sen så måste vi säga att allt finns ju kvar i
vårt arkiv (.) de e ju inte så att vi har suddat bort nåt
allt finns kva:r om man vill forska eller titta på de på de
sättet .hh men va vi väljer att exponera å erbjuda publiken å
det här fallet en barnpublik .eh de måste va ett innehåll som
vi kan stå för eh åh ja tror inte att de ä räcker med en text
på öppet arkiv för ja e inte så säker på att en .hh tioåring
läser den texten eh eller pratar med en vuxen (.) utan dom
tittar på innehållet .hh å blir inspirerade (.) eller tittar
på innehållet å känner sig kränkta [och tycker de e sårande»
B: [mm
S: »å jobbigt [å de e de som vi (.) inte vill-

B: [men fanns (.) det nära barn mä (.) fanns de nära barn mä i din redaktion då när ni tog beslutet

S: (1.0) nä de [fanns inga barn med i redaktion

B: [ni som har tittat på de

A: fanns det några [redigerare

S: [nä de fanns inga barn mä

B: de e barnen de handlar om

S: va (.) ah (.) nu hörde ja inte [va-

B: [de e ba:rnen de handlar om

A: men fanns (.) [ja menar hon ä ju inte heller har ju »

S: [ah

A: »inte heller liksom eh tolkningsrätt på [(.) ah du har»

B: [+men du kanske inte förstod frågan+

A: »ju all respekt aja (.) de förstår ja

T: [[VÄNDER SIG OM SKRATTAR

B: [[x x gästerna diskuterar bakom mig ja menar du sa ju att de här(.) de här e ehm vänder sig till barn men har du [har ni»

S: [mm

B: »på svt då pratat med barn å å testat till exempel innehållet .hh på vissa saker ni funderar över i öppet arkiv

S: ah najj i de här fallet så har vi inte gjort de eh utan i de här fallet har vi gjort en bedömning .eh våran barnredaktion och barnkanalen har ju jättemycket kontakt med målgruppen eh å dom har säkert kanske (.) utforskat de här på ett annat sätt eh vi har inte gjort det i de här fallet ↓

B: okej .hh å bombibitt ligger kvar ett tag antar ja (.) eller ↑

HÄR BYTS FOKUS FRÅN SUSANNA TILL BELINDA SOM TITTAR IN I KAMERAN NÄR HON STÄLLER FRÅGAN

S: både (.)bert och bobibitt ligger kvar ett tag [till så»

B: [o:kej (.) tack

Susanna ((TITTAR IN I KAMERAN LEENDES))

S: »får vi-

B: nåt kort slutord allihopa innan vi måste gå vidare till sockerskatt

A: *ha*

E: asså eh ja skulle vilja säga det att att man måste se den här (.)serien också (.) i sin kontext asså den ä ju (.) väldigt spe- asså ja tror ett skäl att vi blir upprörda [eller»

B: [mm

»fullständigt nihilistisk (.) den ä väldigt nittital

B: =[ja (.) ah nittital ah

E: [eh asså man vänder uppåner på på auktoriteter (.) man ifrågasätter vuxenvärlden (.) man går inte mä på att nån eh bert [å dom här (.) att nån berättar för en *ah ah bra*

B: [näh (1.0) kort vare ah en studie i nittital va [säger du

T: [ja ja e

optimistisk eller i alla [fall ja tycker *vi kanske kan»

B: [ah ah
T: »prata om en ny produktion (.) varför inte [(.) varför sända»
A: [ja absolut ja
koll x de ä de ä (.) de e [tal om det de är ju»
T: »en serie från nittifyra (.) ja älskar bert»
B: [Anders
T: (.)ah SKRATTAR
A: »x x å sen film ja menar .hh ja har ju skrivit över
hundasjutti böcker och öh åh åh refererar man åks drar en
slutsats kring mitt författarskap av två scener [från tv»
B: [mm
A: »serie då då tycker ja att då (.) ah
B: okej ↓ (.) de [får bli slutord
E: [+ja ja måste bara balansera+ (.) de ä ju att
skapa [-
T: [[SKRATTAR
B: [[*ku:p ku:p* ja ((LÄGGER EN HAND PÅ ERIKS ARM)) okej
[(.) tack så mycket»
E: [SKRATTAR
B: »vi ska *byta ämne haha* (.) x tack